

Stenografični zapisnik

devetnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 11. julija 1896.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar Oton Detela.
— Vladna zastopnika: c. kr. deželni predsednik baron Viktor Hein in c. kr. okrajni komisar baron Viljem Rechbach. — Vsi članovi razun: Njega ekscelenca knezo-škof dr. Jakob Missia, Karol Luckmann in Jožef Lenarčič. — Zapisnikar: deželni tajnik Jožef Pfeifer.

Dnevni red:

1. Branje deželno-zborskega zapisnika XVIII. seje dné 9. julija 1896.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 67. Poročila finančnega odseka o dogovoru, ki je skleniti med deželnim odborom kranjskim in c. kr. deželno komisijo za agrarske operacije gledé nastavljanja zemljemerskega osebja za agrarske operacije (k prilogi 55).¹
4. Priloga 69. Poročilo finančnega odseka gledé iz državnih sredstev deželi Kranjski povodom potresa dovoljenega 3% posojila v znesku 1,500.000 gld. (k prilogi 59, 60, 61).
5. Ustno poročilo finančnega odseka gledé dovolitve subvencije za zgradbo lokalne železnice iz Kranja v Trzič (k prilogi 66).
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mestnega magistrata ljubljanskega, da sme za zgradbo topničarske vojašnice najeti posojilo do najvišjega zneska 400.000 gld.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Ivana Hribarja o dogradnji ceste od Spodnjega Bernika v Kranjskem okraji do Vodice v Karniškem okraji.
8. Ustna poročila finančnega odseka o peticijah in sicer:
 - a) paznikov prisilne delavnice za zgradbo še jedne pazniške hiše;
 - b) Jakobine Lukesch, vdove okrožnega zdravnika v Grospljem, za dovolitev pokojnine in vzgojnih doneskov;
 - c) podobčine Vodice za podporo za popravo občinske poti od Vodice do Rupnika;

Stenographischer Bericht

der neunzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

in Laibach

am 11. Juli 1896.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Otto Detela.
— Regierungsvertreter: R. k. Landespräsident Victor Freiherr v. Hein und k. k. Bezirkskommissär Wilhelm Freiherr v. Rechbach. — Sämmtliche Mitglieder mit Ausnahme von: Se. Excellenz Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Karl Luckmann und Josef Lenarčič. — Schriftführer: Landschaftssecretär Josef Pfeifer.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolles der XVIII. Landtags-Sitzung vom 9. Juli 1896.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidentiums.
3. Beilage 67. Bericht des Finanzausschusses über das zwischen dem krainischen Landesauschusse und der k. k. Landescommission für agrarische Operationen, betreffend die Bestellung des geometrischen Personals für agrarische Operationen abzuschließende Übereinkommen (zur Beilage 55).
4. Beilage 69. Bericht des Finanzausschusses, betreffend das aus Staatsmitteln dem Lande Krain aus Anlaß des Erdbebens gewährte 3% Darlehen im Betrage von 1,500.000 fl. (zur Beilage 59, 60, 61).
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Subventionierung der Localbahn Krainburg-Neumarkt (zur Beilage 66).
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Stadtmagistrates in Laibach um Bewilligung zur Aufnahme eines Darlehens im Höchsthetrage von 400.000 fl. für den Artillerie-fajern-Bau.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ivan Hribar, betreffend den Ausbau der Straße von Unterfernig im Bezirke Krainburg bis Bodize im Bezirke Stein.
8. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:
 - a) der Zwangsarbeitshausaufseher um Ausbau noch eines Hauses für Aufseherwohnungen;
 - b) der Giacomina Lukesch, Districtsarztenswitwe in Grosplupp, um Bewilligung einer Gnadenpension und von Erziehungsbeiträgen;
 - c) der Untergemeinde Bodice um Subvention behufs Herstellung des Gemeindegeweges von Bodice bis zum Rupnik;

- d) Engelberta Bussbacha, bivšega okrožnega zdravnika v Cirknici, za dovolitev pokojnine;
- e) Josipine Preinič, vdove deželnega blazniškega zdravnika, za dovolitev vzgojnih doneskov;
- f) Marije Fréyer, vdove muzejskega kustoza, za miloščino;
- g) rektorata c. kr. Karol Francovega vseučilišča v Gradcu za prosto omizje;
- h) prebivalcev vasi Spodnji Turjak, Ščurke in Želimlje za podporo v svrhu poglobljenja potoka Želimlje;
- i) Marije Ivane, prednice ubogih šolskih sestra v Šmihelu pri Novemestu za nagrado;
- k) Andreja Klemenca, posestnika v Planini pri Logatcu, za podporo, ker mu je poginilo več govedi;
- l) vasi Plavški Rovt nad Jesenicami za podporo za napravo nove občinske poti;
- m) Ane Novak, učiteljske vdove, za podporo.
9. Priloga 68. Poročilo upravnega odseka o poročilu deželnega odbora, s katerim se predloži načrt zakona o vožnji s kolesi (k prilogi 65.).
10. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Ivana Hribarja in tovarišev glede ustanovitve deželne zavarovalnice proti požaru, toči in živinskim boleznim (k prilogi 64.).
11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnjah deželnih uradnikov Franca Pečnika in Ivana Zupanca za dovolitev starostnih osebnih doklad in o prošnji Marije Pfeifer, vdove deželnega kancelijskega adjunkta, za zvišanje pokojnine.
- d) des Engelbert Bussbach, gewesenen Districtsarztes in Cirknitz, um Bewilligung einer Gnadenpension;
- e) der Josipine Preinitz, landchaftl. Frennhausarztenwitwe, um Bewilligung von Erziehungsbeiträgen;
- f) der Maria Freyer, Musealkustoswitwe, um eine Gnadengabe;
- g) des Rectorates der k. k. Carl-Franzens-Universität in Graz um Subvention für das Freitisch-Institut;
- h) der Insassen der Ortschaften Unterauersperg, Schurke und Schelmlie um Subvention behufs Tiefverlegung des Schelmlieabaches;
- i) der Maria Johanna, Oberin der armen Schulschwestern in St. Michael bei Rudolfswert, um Bewilligung einer Remuneration;
- k) des Andreas Klemenc, Grundbesitzers in Planina bei Loitzsch, um Subvention, weil ihm mehrere Stück Rindvieh zugrunde gegangen sind;
- l) der Ortschaft Hohenthal ob Aßling, um Subvention behufs Herstellung eines neuen Gemeindegeweges;
- m) der Anna Novak, Schullehrerswitwe, um eine Unterstützung.
9. Beilage 68. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Bericht des Landesauschusses, mit welchem der Gesetzentwurf über den Fahrradverkehr vorgelegt wird (zur Beilage 65).
10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbstständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ivan Hribar und Genossen in Angelegenheit der Errichtung einer Landes-Versicherungsanstalt gegen Feuerchaden, Hagel und Viehkrankheiten (zur Beilage 64).
11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petitionen der landchaftlichen Beamten Franz Pečnik und Johann Zupanc um Bewilligung von Dienstalters-Personalzulagen und über die Petition der Maria Pfeifer, landchaftlichen Adjunctenswitwe, um Pensionserhöhung.

Začetek seje ob 9. uri 10 minut dopoludne.

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 10 Minuten vormittags.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost visoke zbornice ter otvarjam seja. Gospoda zapisnikarja prosim, da prečita zapisnik zadnje seja.

1. Branje deželno-zborskega zapisnika XVIII. seja dne 9. julija 1896.

1. Lesung des Protokolls der XVIII. Landtags-sitzung vom 9. Juli 1896.

Tajnik Pfeifer

(bere zapisnik XVIII. seja v nemškem jeziku — liest das Protokoll der XVIII. Sitzung in deutscher Sprache).

Deželni glavar:

Želi kdo gospodov kak popravek v zapisniku zadnje seja?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, izrekam, da je zapisnik XVIII. seja potrjen.

Preidemo k točki

3. Priloga 67. Poročilo finančnega odseka o dogovoru, ki je skleniti med deželnim odborom kranjskim in c. kr. deželno komisijo za agrarske operacije gledé nastavljanja zemljemerskega osebja za agrarske operacije (k prilogi 55).

3. Beilage 67. Bericht des Finanzausschusses über das zwischen dem krainischen Landesaus-schusse und der k. k. Landescommission für agrarische Operationen abzuschließende Uebereinkommen, betreffend die Bestellung des geometrischen Personals für agrarische Operationen (zur Beilage 55).

Berichterstatter von Penkh:

Ich habe die Ehre, im Namen des Finanzausschusses über das zwischen der k. k. Landescommission für Agrar-Operationen und dem Landesaus-schusse abzuschließende Uebereinkommen, betreffend die Bestellung des geometrischen Personales für agrarische Operationen, zu berichten.

Auf Grund des Landtagsbeschlusses vom 13. Mai 1893 hat der Landesaus-schuss mit der k. k. Landescommission für Agrar-Operationen am 6. September 1893 das dem hohen Hause bekannte Uebereinkommen beschlossen, in Folge dessen ein Jahrescredit von 15.000 fl. in der Form von Verlags-geldern zur Bestellung und Entlohnung des geometrischen Personals vereinbart wurde. Nachdem dieses Uebereinkommen mit 31. December 1895 abgelaufen ist, so hat der hohe Landtag am 21. Februar d. J. den Landesaus-schuss ermächtigt, das erwähnte Uebereinkommen für die Dauer des Jahres 1896 zu verlängern. Bei dieser Gelegenheit erklärte

der Landesaus-schuss dem Präsidium der k. k. Landes-commission, dass ein neues Uebereinkommen in der nächsten Landtags-session dem hohen Hause zur Berathung und Beschlussfassung anlässlich der Berathung des Budgets pro 1897 vorgelegt werden wird.

Am 17. Mai d. J. wendet sich nun das Präsidium der k. k. Landescommission mit dem dringlichen Ersuchen an den Landesaus-schuss, nicht erst die nächste Session abwarten zu wollen, sondern schon in dieser Nachtrags-session den Entwurf des neuen Uebereinkommens dem hohen Landtage vorzulegen, und zwar mit Rücksicht darauf, dass die nächste Session erst im Jahre 1897 beginnen dürfte und daher ein abermaliges Provisorium unvermeidlich würde, wodurch die Fortführung der Agrar-Operationen gefährdet erscheint.

Aus dem Entwurfe des neuen Vertrags sammt beigefügten Bemerkungen war ersichtlich, dass eine Reorganisation des geometrischen Dienstes angestrebt wird, und zwar sollen die selbstständigen geodätischen Arbeiten in Zukunft von Beamten aus dem Stande der Grundsteuer-Evidenzhaltung besorgt werden, welche den technischen Abtheilungen zugetheilt werden. Ebenso sollen die gegenwärtig damit betrauten Kräfte bei guter Qualifikation dem Stande der Evidenzhaltungsbeamten eingereiht werden.

Durch diese Verfügung könnte in Zukunft auf ein technisch gut geschultes Personale dauernd gerechnet werden, was selbstverständlich auf den entsprechenden Fortgang der Operationen günstig einwirken müsste. Dieser Umstand schien sowohl dem Landesaus-schusse als auch dem Finanzausschusse ein hinreichender Grund, die angestrebte Reform gutzuheißen, da dadurch ein zu häufiger Wechsel des Personals vermieden und eine bessere Durchführung der Operationen gewährleistet erscheint.

Es hat sich häufig ereignet, dass unbrauchbaren Hilfskräften gekündet werden musste und dass dagegen fähige Agrartechniker selbst ihre Stellungen verlassen haben, wenn sich ihnen Aussicht auf eine gesicherte Lebensstellung bot. Der letztere Fall dürfte sich nun noch häufiger ereignen, da die anderen Kronländer, wo derartige Agrar-Operationen in Durchführung begriffen sind, die neuen Vereinbarungen bereits in den letzten Landtags-sessionen angenommen und sich somit den Bestimmungen des k. k. Ackerbauministeriums diesbezüglich gefügt haben.

Um die Einreihung der Geometer in den Stand der Evidenzhaltungsgeometer zu ermöglichen und diesen damit die Pensionsfähigkeit zu sichern, hat das k. k. Ackerbauministerium mit dem k. k. Finanzministerium eine Vereinbarung dahin getroffen, dass mit Ausnahme des Obergeometers, der bekanntlich aus dem Staats-schatze gezahlt wird, die Gehalte des technischen Personals sowie die 10% Quote von diesen Bezügen für die Pensionen vorschussweise vom Lande bestritten werden sollen und diese 10% Quote dem Staats-schatze zu ersetzen ist.

Ueber diese Vorschussbeträge wird die k. k. Landes-commission zu einer Zeit dem Landesaus-schusse Rechnung zu legen haben, wo noch dem hohen Landtage Bericht hierüber zu erstatten möglich ist.

Es bleibt somit der Landesvertretung das Recht gewahrt, Einsicht in die Rechnungsführung zu nehmen und Aufklärungen zu verlangen. Bei diesem Anlasse erlaube ich mir zu bemerken, dass das k. k. Ackerbauministerium

den Betrag, welcher zur Bezahlung der Geometergehälte an den Staatschatz abgeliefert werden soll, nicht fixirt hat, wohl aber hat die k. k. Landescommissio in einer Zuschrift vom 16. Jänner d. J. eine Summe von 20.000 fl. pro Jahr als erforderlich angegeben.

Sowohl der Landesausschuß als auch der Finanzausschuß, in dessen Namen ich zu berichten die Ehre habe, haben der gleichen Erwägung Raum gegeben und stimmen darin überein, daß bei der großen Anzahl von schon in Durchführung begriffenen Agrar-Operationen und stets neuen Provocationen eine Vermehrung des Personals unerläßlich erscheint.

Da ich nun in der Fortsetzung meines Berichtes auf einige Paragraphe des neuen Uebereinkommens hinzuweisen veranlaßt bin, so muß ich aufklärend bemerken, daß die Beilage 67 einige Aenderungen des der Beilage 55 angefügten Entwurfes enthält und daß die dem hohen Hause ersichtliche Umgestaltung einiger Paragraphe dadurch entstanden ist, daß während der diesbezüglichen Verhandlungen im Finanzausschuße die hohe Regierung durch ihren Vertreter den Herrn Landespräsidenten Baron Hein einige nicht unwesentliche Zugeständnisse, auf die ich noch zurückkommen werde, zu gewähren für gut befunden hat.

Der Finanzausschuß beantragt nun, um einerseits eine Erhöhung des Personalstandes zu ermöglichen, stabile Verhältnisse zu schaffen und dadurch die Agrar-Operationen entsprechend durchführen zu können, daß der § 1 des Gesetzes laute:

«Der Landesausschuß überläßt der k. k. Landescommissio die ihm gemäß des § 63 Th. N. L. G. zustehende Bestellung des bei den technischen Abtheilungen für agrarische Operationen erforderlichen geometrischen Personals. Befußt Beschaffung der Mittel zur Deckung der hiedurch erwachsenden Auslagen sowie der übrigen im § 5 aufgezählten Kosten und zur Abstattung des im § 4 näher bezeichneten Betrages für die Ruhegenüsse und Abfertigungen wird der Landesausschuß alljährlich nach dem effectiven Bedarfe einen Beitrag im Höchstausmaße von 20.000 fl. (sage zwanzigtausend Gulden), und zwar in vierteljährigen je am 1. Jänner, 1. April, 1. Juli und 1. October fälligen Anticipativraten bei dem k. k. Landeszahlamte in Laibach zu Gunsten des Staatschatzes einzahlen.»

Nachdem laut § 12 des Uebereinkommens sämtliche Kosten dem Lande rückzuersehen sind, so handelt es sich ja nur um eine Vergrößerung der Vorschüsse, welche keine Mehrbelastung des Landesfonds involviret, umsoweniger, als nach Angabe des Localcommissärs die Rückzahlung in einem solchen Ausmaße erfolgt, daß die Annahme berechtigt erscheint, einer größeren Ausgabepost eine annähernde Einnahmepost entgegenstellen zu können. Mit Schluß des ersten Semesters 1895 sind Rückerstattungen an das Land im Betrage von 19.173 fl. 43 kr. erfolgt, dagegen erscheint ein Rest im Betrage von 29.429 fl. 53 kr. zur selben Periode nicht refundirt.

Da der Stand der Evidenzhaltungsbeamten vermehrt, der Staat für die Ruhegehälte und Abfertigungsansprüche der Beamten in Zukunft zu sorgen hat, so soll ein entsprechendes Aequivalent für diese Belastung durch die nach § 4 dem Staatschatze zufallende Beitragsleistung gefunden werden.

Bestellung, Veretzung und Entlassung des geometrischen Personals im Kündigungswege war laut § 1 des alten Uebereinkommens vom 6. September 1893 an die Zustimmung des Landesausschusses gebunden. Im Entwurfe des neuen Uebereinkommens ist diese Bestimmung nicht mehr aufgenommen, da infolge der Neuorganisation Staatsbeamte, welchen staatliche Versorgungsansprüche zustehen, an Stelle der früheren provisorisch angestellten technischen Hilfskräfte getreten sind. Diese Aenderung erscheint auch dem Finanzausschuße gerechtfertigt, doch in der Voraussetzung, daß nur beider Landespräsidenten mächtige Agrartechniker zur Verwendung kommen.

Die schon früher erwähnten Begünstigungen von Seite der hohen Regierung, welche in dem neuen Entwurfe des Uebereinkommens — Beilage 67 — im § 5, Absatz 4 und 5, Aufnahme fanden, betreffen die allfällige weitere Anschaffung geodätischer Instrumente und Requisiten, Bestreitung der Mietzinse und Beheizung der Amtlocalitäten der Localcommissäre, endlich Bestreitung der Papier- und Druckforten aus dem Staatschatze, wodurch § 11 in der ursprünglichen Fassung überflüssig geworden ist.

Nachdem durch den neuen Vertrag eine rechtsverbindliche Basis geschaffen erscheint, welche geeignet ist, die Stabilisirung der agrarischen Beamten zu fördern, dem Landesfonde keine neue Belastung aufzuerlegen, und die Leistungen der Geometer in Zukunft höheren Ansprüchen entsprechen dürften, so beantragt der Finanzausschuß:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Das Uebereinkommen wird genehmigt und der Landesausschuß ermächtigt, dasselbe abzuschließen.»

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Gospod deželni predsednik se je oglašil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Hoher Landtag! Ich habe der ausführlichen Begründung des Herrn Berichterstatters kaum etwas beizufügen, nachdem er die Verhältnisse so geschildert hat, wie sie thatsächlich sind. Hieraus ergibt sich, daß diese Lage der Dinge das Land und den Staat zwingt, ein Uebereinkommen miteinander zu schließen, welches die Möglichkeit bieten soll, den bestehenden Uebelständen einen Damm entgegenzusetzen, Uebelständen, welche im wesentlichen, wie der Herr Berichterstatter bereits hervorgehoben hat, darin wurzeln, daß die Anstellung des geometrischen Personals bei den agrarischen Operationen eine unsichere ist und insolgedessen ein beständiger Wechsel in diesem Personale sich vollzieht, der zur Folge hat, daß die neu aufgenommenen Kräfte immer erst neu geschult werden müssen. Raum aber hat man aus ihnen einen Nachwuchs herangezogen, welcher seinen Aufgaben gewachsen ist, so finden solche Techniker in anderen Kronländern, bei Privatunternehmungen oder in Staatsdiensten selbst eine lucrativere definitive Anstellung, verlassen unser Land, und wir können von neuem anfangen, nach tauglichen Kräften zu suchen. Wie sehr sich aber dadurch die Kosten in den einzelnen Operationsfällen steigern können, wenn ungeschulte Kräfte zur Verwendung gelangen, darüber hat das

Land in den ersten Jahren, nachdem das betreffende Gesetz in Wirksamkeit getreten war, die traurigsten Erfahrungen gemacht. Wie dringend es ist, jetzt ein solches Uebereinkommen zu treffen und für eine Stabilität der Beamten vorzusehen, möchte ich nur mit wenigen Worten noch damit begründen, indem ich dem hohen Hause zur Kenntnis bringe, daß wir im letzten Jahre allein vier tüchtige Geometer verloren haben, welche zur Kataster-Evidenzhaltung übergangen, weil sie dort eben eine stabile Anstellung fanden. Daß dies nicht so fortgehen kann, hat bereits der Herr Referent treffend hervorgehoben, und ich glaube, mich diesbezüglich nur auf seine Ausführungen beziehen zu dürfen.

Die Regierung proponirte dieses Uebereinkommen auf die ganze Zeit abzuschließen, solange noch agrarische Operationen in Krain nothwendig sind, der Antrag des Landesauschusses gieng jedoch dahin, dieses Uebereinkommen auf die Zeit von 10 Jahren zu beschränken. Ich muß aufrichtig gestehen, daß ich gewünscht hätte, daß die Auffassung der Regierung durchgedrungen wäre, das Uebereinkommen auf die Dauer der Operationen abzuschließen, zumal ich den Grund, welcher für die Abschließung des Uebereinkommens auf die Dauer von nur 10 Jahren angeführt wird, nicht als stichhältig anerkennen kann. Laut Beilage Nr. 55 wird der Abschluß des Uebereinkommens auf die Dauer von 10 Jahren und zwar von 1897 bis 1906 damit begründet, daß voraussichtlich infolge der durch das neue Uebereinkommen anzuhoffenden rascheren und vermehrten Arbeitserfolge in einem Decennium die Theilungsarbeiten werden durchgeführt sein können.

Wenn man annimmt, daß in 10 Jahren die sämtlichen Operationen durchgeführt werden können, so sehe ich keinen Grund ein, warum das Uebereinkommen ausdrücklich nur auf die Dauer von 10 Jahren beschränkt werden soll. Denn wenn diese Voraussetzung zutrifft, wird das Uebereinkommen auch dann nach 10 Jahren erlöschen, wenn der Text des Regierungs-Entwurfes beibehalten wird und man sagen würde: Das Uebereinkommen hat zu gelten, solange die Operationen «dauern». Meiner Ueberzeugung nach werden jedoch diese Operationen länger als 10 Jahre dauern. Wir haben gegenwärtig, am Schlusse des Jahres 1895, 314 anhängige Fälle und seither sind im Laufe von 6 Monaten 99 neue Fälle dazu gekommen. Wer den complicirten Gang kennt, welcher theils durch das Gesetz selbst und die Verhältnisse, oft aber auch durch muthwillige Einwendungen von Seite der Betheiligten hervorgerufen wird, der weiß, daß die Zahl der in einem Jahre gänzlich abgewickelten Fälle keine große sein kann. Wenn man nun bedenkt, daß gegenwärtig 413 Fälle anhängig sind und wenn man pro Jahr 40 finalisirte Fälle berechnet, was schon sehr viel ist, so wird schon durch die jetzt angemeldeten Fälle der Zeitraum von 10 Jahren erschöpft; allein inzwischen werden noch weitere Anmeldungen dazukommen, denn es ist kaum anzunehmen, daß ihre Anzahl für das heurige Jahr bereits den Abschluß gefunden hat. Von diesem Gesichtspunkte aus hätte die Regierung es vorgezogen, daß das Uebereinkommen auf die ganze Dauer der Operationen sich erstreckt hätte; ich nehme jedoch dankbar Act von dem Entgegenkommen des hohen Landtages, daß das Uebereinkommen wenigstens auf die Dauer von 10 Jahren abzuschließen sei, weil ich die

Ueberzeugung hege, daß der hohe Landtag nach Ablauf der 10 Jahre gewiß sich bestimmt finden wird, dieses Uebereinkommen auf die restliche Dauer der Operationen zu verlängern. In diesem Sinne bitte ich daher den hohen Landtag, in die Specialdebatte eingehen zu wollen, indem ich die Hoffnung ausspreche, daß aus diesem Uebereinkommen nur Vortheile für diejenigen erwachsen werden, für welche die Operationen vorgenommen werden.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo v nadrobno razpravo.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, die Specialdebatte einzuleiten.

Berichterstatter von Lenkh:

Wenn das hohe Haus es gestattet, so würde ich mir erlauben, da die Vorlage den Herren schon längere Zeit zur Verfügung steht, nur die einzelnen Paragraphen dieser Vorlage aufzurufen.

Deželni glavar:

Ker se je priloga 55. častitim gospodom deželnim poslancem že včeraj dostavila, prosi gospod poročevalec dovoljenja, da bi smel sklicevati posamezne paragrafe samo po številkah, ne da bi vsakega posebej čital. (Klici: — Rufe: «Dobro! Dobro!»)

Ker vidim, da se visoka zbornica strinja s tem načinom poročevanja, se bo tako poročalo in prosim torej, da se gospodje, ki žele k eni ali drugi točki govoriti, pri dotični točki oglasijo k besedi. Če se nihče ne oglasi, bi smatral, da je dotični paragraf sprejet.

Ich ersuche den Herrn Berichterstatter, die einzelnen Paragraphen ihrer Reihenfolge nach aufzurufen.

Berichterstatter von Lenkh:

(Sklice §§ 1.—13., naslov in uvod dogovora iz priloge 67., ki obveljajo brez debate v drugem branji — Ruft auf § 1—13, Titel und Eingang des Uebereinkommens aus Beilage 67, die ohne Debatte in zweiter Lesung angenommen werden.)

Deželni glavar:

Z ozirom na to, da je danes zadnja seja, predlagam, da se takoj sedaj glasuje v tretjem branji.

Da wir heute zu schließen gedenken, beantrage ich, daß sogleich die dritte Lesung vorgenommen werde. (Pritruje se. — Zustimmung.)

Prosim gospode poslance, ki pritrjujejo ravnokar v drugem branji sprejetemu dogovoru v celoti, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Dogovor je v celoti sprejet in s tem je tretja točka dnevnega reda rešena.

Predno prestopimo k četrti točki, moram še k drugi točki dnevnega reda naznaniti, da sta si gospoda poslanca Luckmann in Lenarčič za današnjo sejo izprosila odpust.

Na vrsto pride:

4. Priloga 69. Poročilo finančnega odseka gledé iz državnih sredstev deželi Kranjski povodom potresa dovoljenega 3% posojila v znesku 1,500.000 gld. (k prilogi 59., 60., 61.)

4. Beilage 69. Bericht des Finanzausschusses, betreffend das aus Staatsmitteln dem Lande Krain aus Anlaß des Erdbebens gewährte 3% Darlehen im Betrage von 1,500.000 fl. (zur Beilage 59, 60, 61.)

Poročevalec dr. Majaron:

Visoka zbornica! Posvetovati se nam je o deželno-zborskih poročilih št. 59, 60 in 61, to je o zadnjem dejanji pomožne akcije, katero je država sklenila vsled strašne potresne katastrofe na korist dežele Kranjske.

Znano je, da je deželni zbor sklenil dne 29. julija l. 1895., da je naprositi visoko vlado, naj bi v svrhu obnovitve po potresu porušenih deželnih poslopij naklonila 200.000 gld. nepovratne podpore in 400.000 gld. brezobrestne ponapredščine. Ta sklep je deželni odbor zvršil s tem, da je potom deželnega predsedstva vložil jako temeljito sestavljeno prošnjo do ministerskega predsedstva. Ob jednem je mestna občina ljubljanska peticionirala pri visoki vladi in pri državnem zboru, da bi se podelila nova podpora mestu ljubljanskemu bodisi za regulacijski fond, bodisi za podpore hišnim posestnikom, po potresu poškodovanim. Vse te prošnje so se podpirale tudi sosebno pri dunajski vladi, bodisi od prečastitega gospoda deželnega glavarja in deputacije deželnega odbora, bodisi tudi od deputacije občinskega sveta ljubljanskega, ter nadalje tudi od kranjskih državnih poslancev. Končni uspeh tega prizadevanja, katero je blagohotno podpiral visokorodni gospod deželni predsednik baron Hein, za kar mu izrekam v imenu finančnega odseka — in menim, da bo temu cela zbornica pritrčila — najtoplejše pripoznanje in zagotovilo, da mu ostane trajni hvaležni spomin v zgodovini naše dežele (Klici: — Ruže: «Dobro, dobro!»), je bil ta, da je ministerstvo izjavilo, da hoče potom državnega zbora nakloniti deželi Kranjski še 1,500.000 gld. v obliki triodstotnega posojila za obnovitev deželnih poslopij, za ljubljanski regulacijski fond in za po potresu poškodovane hišne posestnike v Ljubljani in na deželi. Izjavilo pa je ministerstvo tudi, da hoče glede tega posojila imeti opraviti samo z jednim faktorjem, to je, da tistih 1,500.000 gld. dá ali deželi ali pa mestu ljubljanskemu, kakor se hoče, ker mu je to popolnoma vse jedno. Zastopniki dežele izjavili so, da sprejmejo to posojilo in sad vsega tega je bil načrt zakona, katerega je državni zbor tudi že sklenil.

Poudariti mi je v imenu finančnega odseka, da bi na razpolaganje lahko bila dobila celo posojilo mestna občina ljubljanska. Poudarjam to zaradi tega, ker se je čulo v širših finančnih krogih, da se je posojilo zagotovilo samo deželi, češ da vlada mestu ljubljanskemu ni hotela kreditirati takega zneska.

To pa je povse neresnično, in umestno je, poudarjati to s tega kompetentnega stališča zategadelj, da ravno sedaj razcvitajoče se mesto ne bo trpelo radi popolnoma napačnih promis na svojem kreditu.

Izjaviti se ima sedaj dežela, oziroma deželni zbor o načrtu zakona, ki se je že sklenil v državnem zboru. Gotovo je, da bo dežela z veseljem prevzela posojilo, katero jej je tu država naklonila. Vsaj je posojilo jako ugodno, osobito glede povračevanja, akoravno se ne sme prezreti, da dežela s tem pač tudi prevzame nekake naloge in bremena. Vender je ona dolžna to storiti in sicer z ozirom na koristi mesta ljubljanskega in hišnih posestnikov v Ljubljani in na deželi. Razločevati pa je treba vsled načrta zakona o razmerji med državo in deželo, potem med deželo in mestno občino ljubljansko, kakor tudi med deželo in med tistimi hišnimi posestniki, katerim se imajo še dodeliti posojila. Vse to je treba označiti in določiti, in to si je tudi finančni odsek prizadeval storiti s tem, da je sklenil predlog, katerega si usojam sedaj s tem priporočati visoki zbornici.

Finančni odsek namreč predlaga:

Visoki deželni zbor skleni:

I. a) Dežela kranjska prevzame pod pogoji, določenimi v zakonu z dne drž. zak. št. vsled potresa l. 1895. njej dovoljeno, s tremi odstotki obrestovano posojilo iz državnih sredstev v skupnem znesku 1,500.000 gld., kateri se jej izplača v treh letnih obrokih po 500.000 gld. v letih 1896., 1897. in 1898., in katerega je porabiti 550.000 gld. kot posojilo deželi za obnovitev deželnih poslopij, 450.000 gld. v podelitev triodstotnega posojila mestni občini ljubljanski za zaklad mestne regulacije in 500.000 gld. v podeljevanje triodstotnih posojil pomoči potrebnim posestnikom takih poslopij v Ljubljani in po deželnih okrajih kranjskih, katera je razrušil ali poškodoval potres.

b) Da se zvrše naredbe omenjenega zakona, naroča se deželnemu odboru, naj takoj stopi v razgovor s c. kr. vlado in sklene dogovor, v katerem naj bodo jasneje določene modalitete zastran izplačevanja, obrestovanja in povračevanja posojila, katero se je deželi zagotovilo in ki je povrniti v dvajsetletnih obrokih s 1. dnem januarja 1901. l. počenši. Posebno bi bilo dobro, če mogoče, dogovoriti se, da bi se obresti in povračila mestne občine ljubljanske glede njej določenega posojila za zaklad mestne regulacije in za podporo pomoči potrebnih hišnih posestnikov v Ljubljani plačevale lahko direktno c. kr. vladi ob dogovorjenih rednih terminih.

II. a) Sklep občinskega sveta ljubljanskega z dne 16. junija 1896, da mestna občina ljubljanska prevzame

od dežele kranjske v smislu pod I. a) navedenega državnega zakona s tremi odstotki obrestovano posojilo v znesku 450.000 gld. za zaklad mestne regulacije, da jej bode ta znesek izplačati v treh enakih letnih obrokih v letih 1896, 1897 in 1898 ter da bode ona to posojilo vrnila v dvajsetletnih obrokih s 1. dnem januarja 1901 počenši — vzame se na znanje ter ob enem mestni občini ljubljanski dovoli najeti tako posojilo pod omenjenimi pogoji.

b) Sklep občinskega sveta ljubljanskega z dne 16. junija 1896, da mestna občina ljubljanska prevzame od dežele kranjske znesek, kateri je v smislu pod I. a) navedenega državnega zakona namenjen pomoči potrebnim posestnikom takih poslopij v Ljubljani, katera je razrušil ali poškodoval potres, in sicer največ 500.000 gld. kot svoje s tremi odstotki obrestovano posojilo v ta namen, da je pod enakimi pogoji zopet razposodi med pomoči potrebne posestnike v Ljubljani, kojih poslopja je razrušil ali poškodoval potres, in da bode mestna občina prejeto posojilo vrnila v dvajsetletnih obrokih s 1. dnem januarja 1901 počenši — vzame se pritrjujoč na znanje in ob enem mestni občini ljubljanski dovoli najeti tako posojilo pod omenjenimi pogoji ter v rečeni namen.

c) Deželnemu odboru se naroča, da oziraje se na pod I. a) navedeni zakon ter na pod I. b) označeni dogovor s c. k. vlado sklene tudi v mestno občino ljubljansko poseben dogovor, v katerem bodo jasno določene modalitete zastran izplačevanja, obrestovanja in povračevanja posojila, mestni občini po odstavkih a) in b) zagotovljenega, kakor tudi pogoji, pod katerimi je zlasti glede primerne zavarovanja dajati posojila hišnim posestnikom.

III. Od zneska 500.000 gld., kateri je v smislu pod I. a) navedenega državnega zakona uporabiti v podeljevanje triodstotnih posojil pomoči potrebnim posestnikom takih poslopij v Ljubljani in po deželnih okrajih kranjskih, katere je razrušil ali poškodoval potres, naj deželni odbor v okroglem znesku 100.000 gld. porabi kot triodstotna posojila pomoči potrebnim, po potresu poškodovanim hišnim posestnikom v deželnih okrajih in to proti garanciji dotičnih občin, s katerimi bode glede plačevanja obrestij in povračil skleniti primerne dogovore, ali proti vknjižbi zastavne pravice na posestva, za katera se je dalo posojilo, ali proti zavarovanju na drug, popolnoma zadosten način; kolikor bi se tega za deželne okraje pridržanega zneska ne potrebovalo do konca leta 1897., toliko ga je potem izplačati mestni občini ljubljanski kot posojilo v smislu odstavka II b).

IV. Deželnemu odboru se naroča:

- a) da o sklenitvi zgoraj omenjenih dogovorov s c. k. vlado, z mestno občino ljubljansko ter eventualno z drugimi občinami, kakor tudi o posojilih, katera bode dotičnim posestnikom po deželnih okrajih direktno podelil, poroča naknadno deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju;
- b) pridobiti sklepom pod I a), II a) in b) Najvišje potrjenje.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

I. a) Das Land Krain übernimmt, unter den durch das Gesetz vom R.-G.-B. Nr. . . . festgestellten Bedingungen, das ihm aus Anlaß des Erdbebens vom Jahre 1895 bewilligte, mit drei von Hundert verzinsliche Darlehen aus Staatsmitteln im Gesamtbetrage von 1,500.000 fl., zahlbar in drei Jahresraten zu 500.000 fl. in den Jahren 1896, 1897 und 1898, wovon 550.000 fl. als Darlehen auf das Land zur Wiederherstellung der landschaftl. Gebäude, 450.000 fl. zur Gewährung eines 3% Darlehens an die Stadtgemeinde Laibach behufs Dotierung des Stadtregulierungsfondes und 500.000 fl. zur Gewährung von 3% Darlehen an hilfsbedürftige Besitzer von solchen Gebäuden in Laibach und in den Landbezirken Krains, welche durch das Erdbeben zerstört oder beschädigt wurden, zu verwenden sind.

b) Behufs Durchführung dieser gesetzlichen Anordnungen wird der Landesauschuß beauftragt, mit der k. k. Regierung sofort in Verhandlung zu treten, um ein Uebereinkommen abzuschließen, durch welches die Modalitäten des Bezugs, der Verzinsung und Rückzahlung des dem Lande gewährten Darlehens, dessen Rückzahlung in zwanzig gleichen Jahresraten, deren erste am 1. Jänner 1901 fällig wird, zu erfolgen hat, näher bestimmt werden sollen. Insbesondere erschiene es, wenn thunlich, zweckmäßig zu stipuliren, daß die Zinsen und Rückzahlungen der Stadtgemeinde Laibach für das derselben gewährte Darlehen zur Dotierung des Stadtregulierungsfondes und zur Unterstützung der hilfsbedürftigen Hausbesitzer von Laibach zu den stipulirten ordentlichen Fälligkeitsterminen direct an die k. k. Regierung abgeführt werden können.

II. a) Der Beschluß des Gemeinderathes von Laibach vom 16. Juni 1896, daß die Stadtgemeinde Laibach vom Lande Krain im Sinne des unter I. a) bezeichneten Gesetzes das mit 3% verzinsliche Darlehen im Betrage von 450.000 fl. behufs Dotierung des Stadtregulierungsfondes übernimmt, daß ihr dasselbe in drei gleichen Jahresraten in den Jahren 1896, 1897 und 1898 auszus zahlen sein wird und die Stadtgemeinde Laibach dem Lande Krain dieses Darlehen in 20 gleichen Jahresraten, von denen die erste am 1. Jänner 1901 zu verfallen hat, zurückzahlen werde, wird zur Kenntnis genommen und unter einem der Stadtgemeinde Laibach die Aufnahme eines derartigen Anlehens unter den angegebenen Bedingungen bewilligt.

b) Der Beschluß des Gemeinderathes von Laibach vom 16. Juni 1896, daß die Stadtgemeinde Laibach vom Lande Krain jenes Darlehen, welches im Sinne des unter I. a) bezogenen Gesetzes zur Gewährung von 3% Darlehen an hilfsbedürftige Besitzer von solchen Gebäuden in Laibach und den Landbezirken Krains, welche durch das Erdbeben zerstört oder beschädigt wurden, zu verwenden ist, und zwar im Höchstbetrage von 500.000 fl. unter eigener Haftung gegen 3% Verzinsung zu dem Zwecke übernimmt, daß sie dasselbe unter den gleichen Bedingungen zur Ertheilung von Darlehen an solche hilfsbedürftige Laibacher Besitzer, deren Gebäude durch das Erdbeben zerstört oder beschädigt worden sind, verwenden wird, und daß die Stadtgemeinde das erhaltene Darlehen in 20 gleichen Jahresraten, von denen die erste am

1. Jänner 1901 zu verfallen hat, zurückzahlen wird, — wird zustimmend zur Kenntnis genommen und unter einem der Stadtgemeinde Laibach die Aufnahme eines derartigen Anlehens unter den erwähnten Bedingungen und zu bestmögkstem Zwecke bewilligt.

c) Der Landesaussschuß wird beauftragt, unter Berücksichtigung des sub I a) citirten Gesetzes sowie des sub I b) bezeichneten, mit der k. k. Regierung abzuschließenden Uebereinkommens auch mit der Stadtgemeinde Laibach Verabredungen zu treffen, durch welche die Modalitäten des Bezuges, der Verzinsung und Rückzahlung des der Stadtgemeinde gemäß Absatz a) und b) gewährten Darlehens sowie die Bedingungen, insbesondere hinsichtlich der Sicherstellung, festgesetzt werden sollen, unter welchen Hausbesitzern Darlehen zu gewähren sind.

III. Von dem Betrage per 500.000 fl., welcher im Sinne des sub I a) citirten Gesetzes zur Gewährung von 3% Darlehen an hilfsbedürftige Besitzer von solchen Gebäuden in Laibach und den Landbezirken Krains, welche durch das Erdbeben zerstört oder beschädigt wurden, zu verwenden ist, hat der Landesaussschuß einen Theilbetrag von ungefähr 100.000 fl. zur Gewährung von 3% Darlehen an hilfsbedürftige, durch das Erdbeben geschädigte Hausbesitzer aus den Landbezirken entweder gegen Garantie der betreffenden Gemeinden, mit denen hinsichtlich der Verzinsung und Rückzahlung entsprechende Vereinbarungen zu treffen sein werden, oder gegen Einverleibung des Pfandrechtes auf die belehnten Realitäten, oder gegen Sicherstellung in anderer vollkommen ausreichender Art mit der Maßgabe zu verwenden, daß dieser für die Landbezirke reservirte Betrag, falls und insoweit derselbe bis Ende des Jahres 1897 nicht in Anspruch genommen wird, dahin der Stadtgemeinde Laibach als Darlehen im Sinne des Absatzes II b) zuzuwenden ist.

IV. Der Landesaussschuß wird beauftragt:

- a) über die mit der k. k. Regierung, mit der Stadtgemeinde und eventuell mit anderen Gemeinden zu treffenden Vereinbarungen, sowie über die an die betreffenden Hausbesitzer in den Landbezirken direct gewährten Darlehen nachträglich dem Landtage in der nächsten Session Bericht zu erstatten;
- b) den Beschlüssen sub I a), II a) und b) die Allerhöchste Sanction zu erwirken.

Predlagam, da se preide v specijalno debato.

Deželni glavar:

Otvarjam splošno razpravo.

Zum Worte hat sich gemeldet Se. Excellenz Baron Schwegel. Ich ertheile ihm dasselbe.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Hohes Haus! Der Gegenstand, der jetzt in Verhandlung steht, bildet den Hauptgegenstand der Nachsession des hohen Landtages, denn unsere Verhandlungen im Frühjahr konnten, wie die geehrten Herren sich erinnern, aus dem Grunde nicht zum Abschlusse gebracht werden, weil über gewisse finanzielle Angelegenheiten und über die

Unterstützungen, welche von Seite des Staates noch gewährt werden sollten, damals noch keine genügenden Anhaltspunkte vorlagen, während heute diese Angelegenheit als abgeschlossen uns vorliegt. Weil wir nun am Schlusse einer Action stehen, die für das Land und die Landeshauptstadt insbesondere von der größten Bedeutung ist und weil in dieser Frage so vielfaches Interesse von vielen Seiten nicht nur angeregt und zur Sprache gebracht, sondern auch auf das lebhafteste für das Land und die Hauptstadt bethätigt wurde, so glaube ich, daß bei diesem Anlasse ein kurzer Rückblick auf die ganze Action ebenso erwünscht als nothwendig erscheint, ein Rückblick, um zu constatiren, welche Mittel von den verschiedensten Seiten dem Lande und dessen Hauptstadt zur Verfügung gestellt wurden, um die Folgen des erlittenen schweren Unglückes zu mildern und uns in den Stand zu setzen, in Zukunft im Vertrauen auf eine bessere Entwicklung der Verhältnisse von neuem ans Werk zu gehen. Es ist nothwendig zu constatiren, welche Hilfsmittel und Unterstützungen uns gewährt wurden, auch deshalb, weil in manchen Kreisen über diesen Punkt irrthümliche Anschauungen herrschen, ja selbst an maßgebendster Stelle, heuer, als die gegenwärtige Vorlage, beziehungsweise als dieses Anlehen im Reichsrathe zur Verhandlung gelangte, Ansichten ausgesprochen wurden, die nicht unberichtigt gelassen werden dürfen, wenn man ein falsches Urtheil über unsere finanzielle und wirtschaftliche Lage vermeiden wissen will.

In dem Berichte des Landesaussschusses Nr. 59 wird im Hinblick auf das Gesetz vom 23. Juni 1895 bemerkt, daß wir seinerzeit infolge von Beschlüssen der gesetzgebenden Körper für das Land und die Hauptstadt an Subventionen im ganzen den Betrag von 3,970.000 fl. empfangen haben. Es erscheint jedoch wünschenswert, genau zu specificiren, welcher Art diese Beiträge sind, denn einerseits wurden dem Lande und der Hauptstadt in einem gewissen Ausmaße Subventionen in nicht rückzahlbaren Beträgen, andererseits aber wieder Subventionen in der Form von unverzinslichen, jedoch rückzahlbaren Darlehen ertheilt, und heute stehen wir einer Subvention gegenüber, die angesichts des bestehenden Zinsfußes zwar ebenfalls als Subvention anzusehen ist, aber in der Form eines Darlehens geleistet wird, welches mit 3% zu verzinsen ist. Wenn wir die ganze Summe von 3,970.000 fl. ins Auge fassen, so ist zuerst hervorzuheben, daß als reine Subvention, die nicht rückzahlbar ist, im ganzen der Betrag von 775.000 fl. bewilligt und gewährt worden ist. Von diesem Betrage sind dem Lande Krain 540.000 fl. zugute gekommen, die Stadt Laibach empfing den Betrag von 210.000 fl., wobei ich eine Unterstützung von 25.000 fl., die unmittelbar nach der Katastrophe für alle Beschädigten ohne Ausnahme, gleichmäßig für die Stadt und das Land ertheilt wurde, nicht berücksichtigt habe. In Berücksichtigung derselben stellt sich die Gesamtsumme der Subventionen an nicht rückzahlbaren Beträgen auf 775.000 fl.

An nicht verzinslichen, aber rückzahlbaren Subventionen wurde im ganzen der Betrag von 3,195.000 fl. ertheilt und kamen hievon der Stadtgemeinde Laibach 2,000.000 fl. zugute, das Land aber empfing unter diesem Titel einen Betrag von 1,245.000 fl. Ich hebe nur nebenbei hervor, daß in den Subventionen, welche

nicht rückzahlbar sind, wesentlich auch jene namhaften Unterstützungen enthalten sind, die für Kirchen und Schulen ertheilt wurden und außerdem ein Betrag von 10.000 fl., der zur Subvention des darniederliegenden Handels- und Gewerbestandes bewilligt wurde, während die übrigen Beträge, die an unverzinslichen aber rückzahlbaren Darlehen ertheilt worden sind, zum größten Theile auf Unterstützungen von hilfsbedürftigen Hausbesitzern in der Stadt und auf dem Lande entfallen. Zu diesen Beträgen ist heute eine Subvention von 1.500.000 fl. gekommen, wodurch ein mit 3% verzinsliches Darlehen dem Lande, der Stadtgemeinde Laibach und den Hausbesitzern jener Kategorie, die durch das Erdbeben beschädigt worden sind, bewilligt wird. Die Ertheilung dieses 3% Darlehens bildete schon im Jahre 1895 den Inhalt einer Resolution des Abgeordnetenhauses und erscheint demnach wesentlich nur als die Durchführung dieses Beschlusses. Die Gesamtsumme der Subventionen, die vom Staate an rückzahlbaren und nicht rückzahlbaren, verzinslichen und unverzinslichen Vorschüssen gewährt wurden, beziffert sich demnach auf 5.470.000 fl. Es ist nothwendig, hiebei auch jener Beträge zu gedenken, die durch Privatsammlungen dem gleichen wohlthätigen Zwecke zugeführt wurden, welche Beträge nach Mittheilung des Berichtes des Landesauschusses auf 606.522 fl. sich belaufen, wornach im ganzen ein Betrag von 6.076.522 fl. an Unterstützungen jeder Art für die durch das Erdbeben beschädigte Stadt und das Land, die Gemeinden, Kirchen, Schulen und Corporationen, die Hausbesitzer in der Stadt Laibach und auf dem Lande resultiert. Gewiss eine bedeutende Summe, — und es muß dankbar anerkannt werden, daß sowohl von Seite des Staates als auch von Privaten bei diesem schweren Unglücke unser Land und dessen Hauptstadt in ebenso großmüthiger als wohlwollender Weise behandelt worden sind. (Odobranje. — Beifall.)

Anderseits aber ist ebenfalls zu constatieren, daß das Land und die Stadtgemeinde Laibach damit auch große und ernste Verpflichtungen übernehmen und daß in Ansehung des Landes Krain, welches gewohnt ist, seinen Verpflichtungen stets zu entsprechen, diejenigen Beträge, welche als rückzahlbare Vorschüsse bewilligt worden sind, eine andere Beurtheilung erheischen, als diejenigen, die als nicht rückzahlbare Subvention bewilligt worden sind.

Wenn wir nun auf diese Unterstützungen, die uns gewährt wurden, zurückblicken, dann glaube ich, daß, wenn der erste Theil dieser Action als abgeschlossen zu betrachten ist, der zweite Theil derselben mit einem noch größeren Gewichte uns zufällt, nämlich die Pflicht, diese Mittel in vollkommen entsprechender Weise zu verwenden und nunmehr aus eigener Kraft das Zerstörte und Vernichtete aufzubauen und das Land und die Stadt zu neuer Blüte zu bringen. Diese Pflicht erwächst uns in erster Reihe aus der Dankbarkeit gegen jene, welche diese namhaften Unterstützungen uns zukommen ließen, aber auch aus dem Bewußtsein der großen Verantwortlichkeit, welche das Land und die Stadtgemeinde zu tragen haben werden.

Damit möchte ich in kurzen Worten auf den Gegenstand der Vorlage selbst übergehen und vor allem betonen, daß die Anträge, wie sie vorliegen, dem Zwecke, welcher durch das Reichsgesetz ins Auge gefaßt wird, gewiß

entsprechen werden, daß aber, damit dieser Zweck vollständig erreicht wird, die sorgfältigste Verwaltung der Beträge, welche als 3% Vorschüsse und Darlehen ertheilt werden, unbedingt nothwendig ist. Mir hätte es geschienen, daß es wünschenswert gewesen wäre, eine strenge Controle über die Verwendung dieser Beträge zu schaffen. Ein wirksames Mittel, daß derartige Subventionen entsprechend verwendet werden, ist die öffentliche Controle überhaupt und es ist wünschenswert und nothwendig, daß über alle Beträge, welche von welcher Seite immer dem Lande, der Stadt oder Privaten zugewendet wurden, von allen an der Vertheilung dieser Spenden und Subventionen beteiligten Factoren klare und vollständige Rechnung gelegt wird, wie es anderseits nothwendig ist, eine strenge Controle darüber zu führen, daß diese Mittel nur denjenigen Zwecken zugeführt und in jener Weise verwendet werden, wie sie durch das Gesetz, den Willen der Spender oder auf andere Weise uns bekannt geworden ist. Ich zweifle nicht daran, daß die zu veröffentlichenden Berichte über die Verwendung der Spenden und Subventionen den Beweis erbringen werden, daß diese Verwendung eine zweckentsprechende, vollkommen gerechte und billige war und ich wünsche dies umso mehr, weil diese Frage: «Was habet ihr mit dem Gelde gethan?» offen und bestimmt in Wien an uns gestellt worden ist und, wie begreiflich, die Reichsrathsabgeordneten bisher nicht in der Lage waren, die entsprechende Antwort zu ertheilen, diese Antwort jedoch an dem Tage ertheilen werden, wo neben dem Ausweise über die Verwendung gleichzeitig auch der Beweis erbracht sein wird, daß wir diese Mittel vollkommen entsprechend verwendet und damit dasjenige geschaffen haben, was der Erwartung derjenigen, die uns unterstützt haben, entspricht. Eine strenge Controle wäre vielleicht nicht so sehr vom Standpunkte derjenigen, die controlirt werden sollen, als von Seite derjenigen, die die Controle zu üben haben, sehr erwünscht. Die Thatsache, daß controlirt wird, darf man nicht immer so auflassen, daß die Controle immer nur denjenigen trifft, der controlirt werden soll, sondern ich halte die moralische Verpflichtung desjenigen, der die Controle zu üben hat, noch für viel wertvoller als die Controle selbst. Von den großen Summen, die ausgezahlt werden, müssen wir nicht nur wissen, daß sie richtig verwendet wurden, sondern wir sollen auch alle bemüht sein, den Weg zu finden, wie eine richtige Verwendung platzgreifen soll. Ich für meine Person hätte in der Einsetzung einer Commission, bestehend aus Vertretern des Staates, des Landes und der Gemeinde das zweckmäßigste Mittel einer derartigen Controle erblickt und zwar zweckmäßig deshalb, weil es ebenso nothwendig ist, genau zu wissen, wofür die einzelnen Summen und daß sie entsprechend verwendet wurden, als auch, damit die Subventionen nicht unverwendet bleiben oder in anderer Weise, ihrem Zwecke vielleicht nicht entsprechend, verwendet werden. Der Finanzausschuß hat diesen Anregungen gegenüber Bedenken gehabt und hat meinen Antrag nicht angenommen. Ich werde hier keinen Antrag stellen, bin aber überzeugt, daß, wenn dieser mein Antrag angenommen worden wäre, eine Menge von Schwierigkeiten, die sich eines Tages ergeben können, in Wegfall gekommen wäre, und eine

Menge von Vortheilen daraus hätten abgeleitet werden können, die zu vermessen wir späterhin bedauern werden.

Nachdem meiner Auffassung nach dies in den Anträgen des Finanzausschusses nicht enthalten ist, glaube ich, daß wenigstens eine Art moralischer Controle dafür gesucht und gefunden werden muß, damit jedermann, der in Zukunft bezüglich der Verwendung dieser Geldmittel an welcher Stelle immer, sei es im Landesauschusse oder in der Stadtgemeinde oder wo immer, zu entscheiden haben wird, bei den Verhandlungen mit den einzelnen Privaten sich der strengsten Pflicht bewußt sei, die Gelder so zu verwenden, wie sie wirklich bewilligt worden sind und in solcher Weise, daß ebenso dem Gesetze, wie dem Bedürfnisse des Landes und der Stadt genügt wird. Diese moralische Controle soll uns jene äußere Controle ersetzen, die ich geplant habe und unter dieser Voraussetzung werde ich für alle Bestimmungen der Vorlage stimmen. Andererseits aber möchte ich nur noch dem Wunsche Ausdruck geben, daß bei den verschiedenen Uebereinkommen, die der Landesauschuss, sei es mit der Regierung, sei es mit der Stadtgemeinde, über die Durchführung der Bestimmungen, die wir heute beschließen, zu treffen haben wird, auf alle Eventualitäten, welche bei der Abwicklung des Geschäftes plözgreifen können und die sehr eingehend im Finanzausschusse besprochen worden sind, vollständig und so weit als möglich Rücksicht genommen werden möge. Klare Bestimmungen sind das wesentlichste Mittel, um derartige rein geschäftliche Transactionen auf eine befriedigende Weise zum Abschlusse zu bringen; jede Unklarheit und Oberflächlichkeit aber führt zum Schaden. Aus diesem Grunde erlaube ich mir an die Herren, denen die Aufgabe zufallen wird, diese Angelegenheit in einem späteren Stadium durchzuführen, die Bitte zu richten, dieselbe mit aller Aufmerksamkeit und im Sinne der im Finanzausschusse gegebenen Anregungen ebenso mit Wohlwollen für alle beteiligten Factoren, als im Bewußtsein der schweren Verantwortlichkeit, die sie dem Lande gegenüber in dieser Angelegenheit zu tragen haben, mit Ernst und strengstem Pflichtgeföhle zur Durchführung zu bringen.

In der Voraussetzung, daß dies geschehen wird, werde ich für die Anträge des Finanzausschusses stimmen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Majaron:

Ne.

Deželni glavar:

Ker ne, sklepam splošno debato in prosim gospoda poročevalca, da vpelje nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Majaron

(bere predloge I. a, b; II. a, b, c; III.; IV. a, b iz priloge 69., kateri brez debate obveljajo v drugem

in tretjem branji — ließt die Anträge I. a, b; II. a, b, c; III.; IV. a, b aus Beilage 69, welche ohne Debatte in zweiter und dritter Lesung angenommen werden).

Deželni glavar:

Gledé točke:

5. Ustno poročilo finančnega odseka gledé dovolitve subvencije za zgradbo lokalne železnice iz Kranja v Tržič (k prilogi 66.).
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses, betreffend die Subventionirung der Localbahn Krainburg = Neumarkt (zur Beilage 66).

imam omeniti, da v zadnji seji priloga deželnega odbora še ni bila tiskana, ter se je razdelila med gospode poslance šele včeraj popoldne. Ker sem pa jaz z dovoljenjem visoke zbornice v zadnji seji proglašil, da bodo v današnji seji rešena vsa še ostala poročila, se je to poročilo takoj izročilo finančnemu odseku, ki bo z dovoljenjem visoke zbornice sedaj o njem poročal in stavlil svoj nasvet. (Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Ker se visoka zbornica v tem strinja, da se stvar danes reši, prosim gospoda poročevalca, da o njej poroča.

Poročevalec dr. Papež:

Visoki deželni zbor! V imenu finančnega odseka mi je čast, poročati o prilogi 66. deželnega odbora.

Dné 1. t. m. je došel nek dopis železniškega ministerstva na deželni odbor. S tem dopisom pošilja železniško ministerstvo neko rešitev, katero je bil dal konsorciju za zgradbo lokalne železnice Kranj-Tržič. V tej rešitvi izreče železniško ministerstvo, da bi s pridržkom posledobno zadobljenega pritrjenja finančnega ministerstva ne imelo ničesar proti temu, baviti se z vprašanjem zgradbe železnice Kranj-Tržič, da bi ne imelo ničesar proti temu, da bi se tudi z vprašanjem svoje, oziroma državne udeležbe bavilo in sicer tako, da bi vsako leto dovolilo nekaj čistega dohodka v zagotovilo obrestovanja in povrnitve prioritetnega posojila, katero se je najelo v svrhu dobave glavnice.

Nadalje pravi železniško ministerstvo v tej rešitvi, da opozarja na to, da je kot neobhodno potrební pogoj za zgradbo te lokalne železnice smatrati izdaten prispevek lokalnih udeležencev in pa dežele in sicer prispevek, ki se v visokosti vsaj nekoliko ujema z finančno žrtvo države, katera bi prevzela poroštvó. Če bi pa lokalni udeleženci ne mogli skupaj spraviti takšnega prispevka, morala bi se primerno povišati od visokega deležnega zbora vže obljubljena deželna subvencija v znesku 50.000 gld.

Dalje pravi tudi železniško ministerstvo, da se bo ta železnica zgradila kot prava lokalna železnica.

Vsled te rešitve železniškega ministerstva se je obrnil konzorcij do deželnega odbora s svojo prošnjo z dné 7. t. m.

Tudi v tej prošnji pravi konzorcij, da lokalni udeleženci ne bodo mogli svojih doneskov tako povišati, da bi zadoščali pogoju, ki se je na merodajnem mestu stavil, predno bi se mogla stvar definitivno rešiti.

Deželni odbor je to prošnjo uradnim potom izposloval in je svoje poročilo in svoj predlog spravil v prilogi 66., katera predleži.

Finančni odsek je pretresal to poročilo in predlog deželnega odbora in se ujema z njegovim nasvetom.

Bistveno je v teh nasvetih deželnega odbora prvič, da se ima smatrati zgradba železnice Tržič-Kranj kot lokalna, drugič, da se pomnoži deželni prispevek od 50.000 gld. na 75.000 gld. in sicer na tisti način, kakor je bilo to vže sklenjeno v seji visokega deželnega zbora dné 13. februvarija l. 1894. In torej imam v imenu finančnega odseka čast nasvetovati, doslovno kakor je v prilogi 66., predlagam namreč:

«Visoki deželni zbor izvoli skleniti:

1.) Deželni zbor se opetovano izreče za zgradbo lokalne železnice iz Kranja v Tržič in se zavezuje razven v svoji seji dné 13. februvarija 1894. l. obljubljen subvencije v znesku 50.000 gld. dati še drugih 25.000 gld., torej skupaj 75.000 gld. na ta način, da se bo prevzelo za to svoto glavinskih delnic al pari s tem pogojem, da se stroški za zgradbo in za prometna sredstva pokrijejo z deželnim prispevkom in s prispevki udeležencev kakor tudi z državno dovolitvijo nekoliko vsakoletnega čistega doneska v svrhu zagotovila obrestovanja in razdolžitve za dobavo glavnice najetega prioritetnega posojila, ter da se deželi dovoli primeren vpliv pri obravnavah o pogojih za koncesijo in pri sklepanji prometne pogodbe.

2.) Ta deželni donesek v znesku 75.000 gld. izplačati je iz železničnega zaklada, ki se nabira vsled deželnozborskega sklepa z dné 25. novembra 1890 l., takrat, kadar bo zagotovljena zgradba lokalne železnice iz Kranja v Tržič. Glavinske delnice združiti se imajo potem z železničnim zakladom.

Der hohe Landtag wolle beschließen:

1.) Der Landtag spricht sich wiederholt für den Ausbau der Localbahn Krainburg-Neumarkt aus und sichert nebst der in seiner Sitzung am 13. Februar 1894 zugesicherten Subvention per 50.000 fl. weitere 25.000 fl., daher zusammen 75.000 fl. in der Form der Uebernahme von Stammactien al pari unter der Bedingung zu, daß die Aufbringung der Baukosten und der Kosten für die Betriebsmittel durch den Landesbeitrag und durch die Beiträge der Interessenten, sowie durch die staatliche Gewährung eines jährlichen Reinerträgnisses behufs Sicherstellung der Verzinsung nebst Tilgung eines zum Zwecke der Geldbeschaffung aufzunehmenden Prioritätsanlehens sichergestellt und dem Lande bei den Verhandlungen über die Concessionsbedingungen und über den Abschluß eines Betriebsvertrages eine entsprechende Einflußnahme gestattet wird.

3.) Dieser Landesbeitrag per 75.000 fl. ist aus dem gemäß Landtagsbeschlusses vom 25. November 1890 anzufammelnden Eisenbahnfonde damals auszuführen, wann

der Bau der Localbahn Krainburg-Neumarkt sichergestellt sein wird. Die Stammactien sind sodann dem Eisenbahnfonde einzuverleiben».

Deželni glavar:

Otvorjam razpravo. Želi kdo besede?

Gospod poslanec Kalan ima besedo.

Poslanec Kalan:

Visoki zbor! Zgradba železnice iz Tržiča v Kranj se že dolgo časa razpravlja tukaj v zbornici. Danes je zopet, mislim tretjič, na vrsti in zaradi tega izrazim svoje mnenje o tej stvari. Takemu kraju, kakor je Tržič, kjer se posebno v zadnjem času industrija razcvita, je gotovo mnogo na tem ležeče, da se tesneje zveže s svetovnim prometom, kar je mogoče dandanes le po železnicah. Zaradi tega bode železnica velikega pomena za ondotne kraje. Gotovo bo, ako se zgradi, industrija še bolj napredovala, ker bodo izdelki toliko lažje našli javni, svetovni trg. Uzrok, zaradi katerega sem danes k besedi se oglasil, je pa ta. Izjavljam, da sem popolnoma enega mnenja s poročilom finančnega odseka, da naj se obljubljenim 50.000 gl. doda še 25.000 gl. za nakup glavinskih delnic. Vender bi opozoril na neko stvar, katero je važno pri tej priliki omeniti, to je namreč cesta, ki se ima napraviti iz Tržiča na Podnart. Tista cesta bo gotovo brez pomena, ako se zgradi železnica iz Tržiča v Kranj in tisti denar, ki ga bo morala dežela in dotične občine v ta namen plačati, se ne bo obrestoval in nade spolnil, katere je gojil deželni zbor, ko je sklenil, da se zgradi dotična okrajna cesta. Zaradi tega, ker je tista stvar brez natančne razprave v naglici bila sprejeta, menim, da je prav, da s par besedami pojasnim položaj, ker so, kakor je meni znano, šele začeli delati tisto okrajno cesto in je morebiti še mogoče ustaviti ta dela, in denar, ki bi bil neobrestonosno naložen, porabiti za druge, bolj potrebne namene ali ceste. Kakor znano, je cesta iz Tržiča v Kranj 16 km dolga, jako lepa in ravna — lahko rečem, da gre kakor po mizi — in poglavitna stvar je vender zveza Tržiča s Kranjem. Seveda je cesta, ki se namerava graditi iz Tržiča na Podnart, za 6 km krajša, toda ako teren pogledate, katerega je treba prehoditi, boste takoj spoznali, koliko je pridobljenega. Nekaj pač, in to je po mojih mislih bil uzrok, da so se toliko poganjali za zgradbo te ceste, ali sedaj, ko se bo zgradila železnica, prišlo se bo po njej hitreje v Podnart kakor pa po nameravani tovorni cesti in torej tudi ta razlog odpade.

Omenjam to stvar zlasti tudi zaradi tega, ker se mi zdi, da je cestni odbor dotičnega okraja takrat, ko se je sklenila zgradba te ceste, nepravilno postopal. § 22. cestnega zakona pravi, da morajo cestni odbori svoje sklepe naznaniti občinskim odborom dotičnega cestnega okraja, predno se dopošljejo deželnemu zboru. V tem slučaju se to ni zgodilo, ampak šele potem, ko je načelnik cestnega odbora izvedel, da je zakon sprejet, naznanil je to občinskim odborom, rekoč, da je deželni zbor načrt sprejel v tretjem branji in dovolil podporo.

Manjšina cestnih odbornikov se je pri deželnem odboru pritožila in potem šele je šel načelnik cestnega odbora vprašat občinske odbore, po sklenjenem zakonu, torej proti slovilu § 22. cestne postave in pri tem je izvedel, da so tri občine namreč sv. Katarina, sv. Križ in sv. Ana proti zgradbi te ceste in le dve, Tržič in Kovor, za zgradbo. Ne vem, ali je potem načelnik cestnega odbora to deželnemu odboru naznanil ali ne, ampak faktum je, da se je cesta začela graditi in da je po teh treh prvoimenovanih občinah nastala velika nejevolja, ker ljudje ne spoznajo potrebe te ceste in nejevolja bo še večja, ako bodo slišali, da se zgradi železnica iz Tržiča v Kranj, ker potem potreba ceste popolnoma odpade.

Jaz ne stavim nobenega formalnega predloga, pač pa bi v zmislu želje svojih volilcev prosil visoko zbornico, da uvažuje, ali bi ne kazalo ustaviti pričeta dela.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Seine Excellenz der Abgeordnete Baron Schwegel hat das Wort.

Abgeordneter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Den Ausführungen des Herrn Vorredners gegenüber möchte ich constatiren, daß die Verhältnisse thatsächlich sich so gestalten können, wie es von ihm dargestellt wurde und daß, falls die Möglichkeit besteht, den fraglichen Straßenbau nicht zu Ende zu führen, es für die Zukunft vielleicht von Vortheil wäre, den Straßenzug anders auszuführen, als die diesbezüglichen Beschlüsse lauten. Wo und wie immer die zukünftige Verbindung von Neumarkt mit einem Punkte der Rudolfsbahn bewerkstelligt wird — die Frage wird von Seite der Regierung noch studirt —, jedenfalls wird es nothwendig sein, im gegebenen Momente, wenn diese Bahn zustande kommt, zu den einzelnen Stationen Zufahrtsstraßen zu bauen und diese werden gerade auf dem Terrain, das hier in Frage steht, nicht unbeträchtliche Kosten verursachen und es ist nicht gleichgiltig, in welcher Weise sie durchgeführt werden. Da durch den Erlass des Eisenbahnministeriums, der in Verhandlung steht und durch welchen einem der dringendsten Bedürfnisse und Wünsche des industriereichsten Theiles des Landes entsprochen werden kann, das Zustandekommen dieser Bahn in nicht ferner Zukunft in Aussicht gestellt wird, so dürfte es sich wirklich empfehlen, den Anregungen, welche von Seite des Herrn Vorredners gegeben worden sind, wenn dies angesichts des Gesetzes, welches wir hierüber beschloßen haben, nur irgendwie möglich ist, soweit als thunlich in der Weise Folge zu geben, daß wenigstens vorläufig mit dem fraglichen Baue zurückgehalten wird und später, wenn nöthig, andere Beschlüsse gefaßt werden, und diese Geldsumme von 10.000 fl. vielleicht in der zweckmäßigsten Weise in die Combination für die neuen Straßenanlagen zum Zwecke der Verbindung mit dem zukünftigen Eisenbahnzuge einbezogen werden.

(Odobranje. — Beifall.)

Ich kann also die Anregung des Herrn Vorredners nur zur Berücksichtigung empfehlen, anderseits aber das hohe Haus bitten, den Anträgen des Finanzausschusses, wodurch, wie ich bereits früher zu erwähnen die Ehre hatte, einem der dringendsten und am stärksten betonten Bedürfnisse entsprochen wird, die Zustimmung zu ertheilen, in der Hoffnung, daß die hohe Regierung angesichts des dadurch durch das Land bethätigten außerordentlichen Entgegenkommens sich bewegen fühlen wird, auch ihrerseits das Zustandekommen der neuen Bahn durch die Unterstützung, welche wir in Anspruch genommen haben, in der ausgiebigsten und wirksamsten Weise zu fördern. Ohne die Unterstützung der hohen Regierung ist das Zustandekommen der Bahn nicht möglich; wenn aber das Land Krain angesichts der schweren Schläge, die es erlitten hat, und trotz der großen Opfer, die es nach vielen Richtungen zu tragen hat, dennoch den Bedürfnissen der Industrie Neumarkts entgegenkommt, so möge die hohe Regierung in diesem Entgegenkommen des Landes die Aufmunterung und die dringende Aufforderung erblicken, diesem gerechten Wunsche der Bevölkerung auch ihrerseits auf das bereitwilligste nachzukommen. Ich zweifle nicht daran, daß von unserer Seite, sowie von Seite der Interessenten alles geschehen wird, dieses Werk zu fördern. Wir haben heute nicht zum erstenmale, sondern bereits früher und wiederholt diese Frage hier erörtert: möge es uns gegönt sein, sie heute zu einem günstigen Abschlusse gebracht zu haben!

Ich empfehle dem hohen Hause die Anregungen des Herrn Vorredners zur Berücksichtigung und die Anträge des Finanzausschusses zur Annahme.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

Gospod poslanec Globočnik ima besedo.

Poslanec Globočnik:

Visoka zbornica! Dovoljeno bodi tudi meni kot gorenjskemu poslancu, da svojo radost izrečem nad predlogi, katere smo ravnokar čuli. To so važni predlogi, ker so ugodni za Tržič, ki je vendar najbolj industrijelen kraj naše dežele, kajti železnica bo industrijo v Tržiču gotovo pospeševala, in industrijo, kakor sedaj obstoji, ne le utrdila, ampak provzročila bo nova in važna podjetja. Prikladni pa so predlogi tudi mojemu volilnemu okraju Kranjskemu. Kranj bo po tej železnici postal še bolj središče gorenjske strani. kakor je že dosedaj bil, in gotovo se bo trgovina v Kranji še bolj povzdignila. Važna je stvar pa tudi za deželo Kranjsko, kajti če se trgovina in industrija pospešuje v jednom ali drugem kraju in mestu, je to tudi v prospeh celi deželi. Važna je ta lokalna progaja pa tudi zaradi tega, ker se prične ž njo zvrševati vsaj del tiste glavne proge, katero je dežela vedno zagovarjala, namreč Ljubeljske proge, ki bi vezala jug naše države s severnimi deželami. (Poslanec Hribar: — Abgeordneter Hribar: «Pomota! Strogo lokalna železnica!») Mogoče, ali vsaj približamo se temu smotru.

Jaz torej toplo priporočam te predloge visoki zbornici v vsprejem.

Kar se tiče ceste iz Trziča na Podnart, bi pa mislil, da je pač potrebno iz prometnih ozirov, da se popoljša sedanja cesta. Sedaj je vodila po zelo hribovitem svetu, ako se pa klanci v Kovorji odstranijo, bo promet proti Podnartu zelo olajšan. Ta cesta je zelo važna za Trzič, ker Trzič ne občuje samo s Kranjem, ampak če se vozi blago na Koroško ali iz Koroške na Trzič, treba ga je spraviti do Podnarta in od tod v Trzič. Cestna proga Trzič-Podnart s preložitvijo, ki se namerava zvršiti, je veliko krajša, kakor proga na Kranj in jaz mislim, to, kar se je že dovolilo dotičnim občinam, naj se jim ne vzame zopet in naj se ne zaustavi nadaljna poprava te ceste, tem manj, ker še ni popolne sigurnosti, da se izvede ta železniška proga, ki je ravno sedaj projektirana.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Papež:

Opozarjam le na to, da se v prvem predlogu slovenski tekst ne ujema popolnoma z nemškim, kateri doslovno odgovarja dopisu ministerstva. Prosil bi torej, da se v deseti vrsti prvega predloga izbriše beseda «nekoliko».

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje.

Gospodje poslanci, ki pritrujejo prvemu nasvetu finančnega odseka z popravkom, katerega predlaga gospod poročevalec, da se namreč v deseti vrsti slovenskega teksta izbriše beseda «nekoliko», izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Gospodje poslanci, ki se strinjajo z drugim nasvetom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je ta točka rešena.

Daljna točka je:

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji mestnega magistrata Ljubljanskega, da sme za zgradbo topničarske vojašnice najeti posojilo do najvišjega zneska 400.000 gl.

6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Stadtmagistrates in Laibach um Bewilligung zur Aufnahme eines Darlehens

im Höchstbetrage von 400.000 fl. für den Artilleriekasernen-Bau.

Berichterstatter Dr. Schaffer:

Zunächst erlaube ich mir die Bemerkung vorauszuschicken, daß es sich bei der heutigen Verhandlung über diese Angelegenheit noch nicht darum handelt, wie man nach der Stillirung dieses Punktes der Tagesordnung vermuthen könnte, der Stadtgemeinde Laibach ein Anlehen von 400.000 fl. für den Bau der Artilleriekaserne bereits definitiv zu bewilligen, sondern nur darum, die Geneigtheit des hohen Landtages auszusprechen, wenn alle jene Bedingungen, welche derzeit noch nicht gegeben sind, erfüllt sein werden, dann thatsächlich dieses Anlehen anstandslos zu gewähren.

In der Sache selbst sei es mir gestattet hervorzuheben, daß, wie es den geehrten Herren ohnehin bekannt sein dürfte, durch viele Jahre eine bedeutende Besatzung von Artillerie in Laibach garnisonirt hat, daß dieselbe jedoch, weil ihre Unterkünfte durch das Erdbeben beschädigt worden sind, weggenommen ist. Da es jedoch ebenso sehr den Wünschen und Interessen der Bevölkerung, wie jenen der Stadtgemeinde Laibach entspricht, in möglichst kurzer Zeit diesen Truppenkörper wieder zurückzubekommen, so erscheint es wohl kaum nothwendig, die Gründe hiefür des näheren auseinanderzusetzen. Es ist ja bekannt, daß in wirtschaftlicher und socialer Beziehung eine möglichst große Garnison für die Stadt einen entschiedenen Vortheil bedeutet, und dementsprechend ist auch die Stadtgemeinde Laibach bereits seit längerer Zeit bemüht, alle jene Schritte einzuleiten, welche geeignet wären, die Artillerie wieder nach Laibach zurückzuführen; als der wichtigste Schritt erscheint eben der, daß eine entsprechende Unterkunft, d. h. eine Artilleriekaserne gebaut werden muß. Zu diesem Ende haben zwischen der Stadtgemeinde Laibach und der Union-Vauegesellschaft in Wien Verhandlungen stattgefunden, und die Sache ist bisher soweit gediehen, daß im Monate März d. J. eine gemischte Commission behufs Ausmittlung des betreffenden Platzes, der Bestimmung des Umfanges und der Art dieser Kaserne stattgefunden hat. Das Resultat dieser Verhandlungen, beziehungsweise der Commission ist im wesentlichen das, daß der betreffende Bau die runde Summe von 500.000 fl. kosten wird und daß als Bauplatz ein Terrain im Zuge der Wienerstraße in der Nähe des sogenannten Bäckerkreuzes bestimmt worden ist. Der Gemeinderath hat angefangen dieser finanziellen Feststellungen mit der Frage sich näher beschäftigt und schließlich seiner Geneigtheit Ausdruck gegeben, die Kaserne zu bauen, wenn es möglich sein wird, einen Betrag von 100.000 fl. als Subvention für die Stadt sicherzustellen, wobei in erster Linie an die krainische Sparcasse gedacht wurde. Diese ist auch in dem Sinne von der Gemeinde begrüßt worden und hat zugesagt, daß sie bereit sei, der Stadtgemeinde Laibach einen Betrag von 100.000 fl. zur Verfügung zu stellen. Nachdem dieser Betrag sichergestellt war, hat der Gemeinderath weiters den Beschluß gefaßt, daß im Hinblick auf diese Subvention die Stadtgemeinde nun definitiv die betreffende Kaserne bauen soll. Infolgedessen handelt es sich nunmehr, nachdem die Bau Summe auf 500.000 fl.

bestimmt ist und die krainische Sparcasse eine Subvention von 100.000 fl. in Aussicht gestellt hat, um die Aufnahme eines Anlehens im Betrage von 400.000 fl.

Bei dieser Sachlage werden die Verpflichtungen der Gemeinde, für welche sie aufzukommen haben wird, kurz folgende sein: Die Gemeinde bekommt, nachdem Laibach in die vierte Zinsklasse versetzt worden ist, vom Merar jährlich rund 18.000 fl., wird aber unter der Voraussetzung einer 40-jährigen Amortisirung des Anlehens per 400.000 fl. außer diesen 18.000 fl. noch eine jährliche Quote von rund 2.500 fl. zu zahlen haben. Diese Ziffern, so bedeutend sie auch im ersten Momente zu sein scheinen, sind nicht ungünstig, wenn man erwägt, daß nach Ablauf von 25 Jahren dieses Object in das freie Eigenthum der Gemeinde übergeht.

Nach dem Gesagten ist es, glaube ich, nicht nothwendig, dem hohen Hause noch des weiteren auseinanderzusetzen, wie es unbedingt im Interesse der Stadtgemeinde gelegen ist, daß die Artilleriekaserne gebaut wird und daß es auch als eine ganz annehmbare Operation bezeichnet werden muß, wenn der Bau unter den von mir angedeuteten finanziellen Bedingungen durchgeführt wird.

Ich habe schon früher in der Einleitung gesagt, daß jetzt noch nicht die definitive Bewilligung des Anlehens stattfinden kann, weil hiefür noch nicht alle Formalitäten erfüllt sind, aber die Stadtgemeinde wünscht und braucht einen Beschluß, damit sie den Factoren gegenüber, mit welchen sie über die Finanzierung zu verhandeln haben wird, sich auf diese Geneigtheit des hohen Landtages, beziehungsweise dessen zu erwartende Genehmigung berufen kann und damit die geeignete Basis für die weiter zu treffenden Abmachungen sichergestellt ist.

Nach diesen Auseinandersetzungen habe ich die Ehre, im Namen des Finanzausschusses den Antrag zu stellen:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landtag spricht seine Geneigtheit aus, nach Erfüllung aller durch die Gemeindeordnung für die Landeshauptstadt Laibach vom 5. August 1887 oder sonst gesetzlich vorgeschriebenen Bedingungen und Formalitäten der Stadtgemeinde Laibach die Bewilligung zur Aufnahme eines Darlehens im Maximalbetrage von 400.000 fl. zur Erbauung einer Artilleriekaserne zu erteilen».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, bomo glasovali. Gospodje, ki hočejo sprejeti predlog finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

7. Ustno poročilo finančnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Ivana Hribarja o dogradnji ceste od Spodnjega Bernika v Kranjskem okraji do Vodice v Kamniškem okraji.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ivan Hribar, betreffend den Ausbau der Straße von Unterfermig im Bezirke Krainburg bis Vodice im Bezirke Stein.

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Ko je visoka zbornica letos v XVI. seji rednega zasedanja dne 11. februarija razpravljala o proračunu deželnega zaklada, oglašil se je častiti gospod tovariš Hribar k besedi pri naslovu «Proračun za občila» in je priporočal, da bi se dotičnim občinam, katere pripravljajo cesto od Spodnjega Bernika do Vodice s še nadaljnih 2.000 gl. podpore dalo v svrhu dopolnitve ceste. Ker visoka zbornica ni mogla hipoma o takem precejšno svoto zahtevajočem predlogu razpravljati, sprejel je deželni zbor predlog drugega poslanca, v katerega se je udal tudi gospod predlagatelj, namreč, da se samostalni predlog gospoda poslanca Hribarja in tovarišev izroči finančnemu odseku v pretres in poročanje. Finančni odsek je dobil tedaj ta predlog v razpravo in je gledé predloga, ki ima dva namena, sledeče sklenil. Prvi del, ki zahteva še nadaljnih 2.000 gl. podpore, je finančni odsek rešil s tem, da je, priznavajoč, da imajo dotični faktorji za dokončano dograditev te ceste res dokaj troškov in da je želeti, da se ta kos ceste kolikor mogoče hitro da prometu, upoštevajoč, da bo ta nova cesta za skoraj uro hoda nekaterim vasem okrajšala pot v Ljubljano, tedaj v glavno mesto, poleg tega, da bo gorenji del tudi krajše vezan s spodnjim, sklenil predlagati, da se poleg že izplačanih 2.000 gl. za gradnjo te ceste dovoli še 500 gl. Glede drugega oddelka samostalnega predloga gospoda poslanca Hribarja, v katerem želi, da se cesta uvrsti med okrajne ceste, pa priznava finančni odsek popolno utemeljenost tega predloga in predlagam torej visokemu zboru sledeča dva predloga:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Deželnemu odboru se naroča, da izdela za prihodnje redno zasedanje deželnega zbora potrebne predloge za uvrstitev ceste od Spodnjega Bernika do Vodice med okrajne ceste.

2.) Deželni odbor se pooblašča, da za dogradnjo te ceste dovoli občini še 500 gl.»

Pristavljam le, da nisem ničesar dostavil, iz katerega zaklada in iz katerega kredita naj se izplača ta podpora in sicer zaradi tega ne, ker je mogoče, da se bo mogla izplačati iz preostankov letošnjega budgeta, za slučaj pa, da bi to ne bilo mogoče, postavila se bo ta svota v proračun prihodnjega leta.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Gospod poročevalec finančnega odseka je v drugem predlogu nasvetoval, da se dovoli svota 500 gld. kot podpora občini. Jaz bi stavil predlog — in morebiti se bo gospod poročevalec z njim strinjal — da naj se teh 500 gld. izplača okrajnemu cestnemu odboru in ne občini, ker on vodi ta dela.

Deželni glavar:

Ali se gospod poročevalec strinja s tem predlogom?

Poročevalec Povše:

Da, strinjam se. Predlog se torej glasi:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

1.) Deželnemu odboru se naroča, da izdela za prihodnje redno zasedanje deželnega zbora potrebne predloge za uvrstitev ceste od Spodnjega Bernika do Vodice med okrajne ceste.

2.) Deželni odbor se pooblašča, da za dogradnjo te ceste dovoli okrajnemu cestnemu odboru v Kranji še 500 gld.»

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Na vrsto pride:

8. Ustna poročila finančnega odseka o peticijah in sicer:

a) paznikov prisilne delalnice za zgradbo še jedne pazniške hiše;

8. Mündliche Berichte des Finanzausschusses über Petitionen, und zwar:

a) der Zwangsarbeitshausaufseher um Ausbau noch eines Hauses für Aufseherwohnungen;

Poročevalec dr. Papež:

Visoka zbornica! V imenu finančnega odseka imam poročati o prošnji št. I. «Vodstvo deželne prisilne delalnice v Ljubljani predloži prošnjo paznikov za zgradbo še ene pazniške hiše».

V priviti prošnji pravijo prosilci (bere — liest): «S prošnjo ponovili so oni oženjeni pazniki, ki še nimajo stanovanj v pazniških hišah, svojo peticijo, naj bi se še ena taka hiša zgradila.

Vsled potresa so ti pazniki res v hudi zadregi, ker se morajo one Pongratzove hiše na Poljanah, kder so dosedaj večinoma stanovali, vse podreti.

Ti pazniki so sedaj provizorično nastanjeni v prejšnji cukrarnici. Ker pa to poslopje ni adaptovano za sta-

novanja, trpelo bo le kratek čas, ker je paznikom skrbeti za druga stanovanja.

Sploh pa so vsa stanovanja v bližini delalnice silno podražena, ker se zlasti majhna stanovanja sedaj kaj lahko za drag denar oddajo.

Sedaj stanuje 16 paznikov v hišah, I. nadpaznik pa v delalnici, med tem ko za ostalih 10 definitivnih paznikov ni stanovanj.

Želeti je torej, da se še vsaj ena hiša z 8 ali 10 stanovanji priskrbi.

Ker je Zdešarjeva hiša predraga, morala bi se nova hiša zidati, in sicer na prostoru, kder imajo zdaj drugi vrte.

Vrti naj bi se za hišami naredile, seveda v dokaj manjšem obsegu, kakor jih imajo sedaj.

Predlaga se sedaj prepokorno:

«Visoki deželni zbor naj blagovoli dovoliti zgradbo še ene pazniške hiše, in sicer enake onim že obstoječim.»

Finančni odsek je pritrjeval tem razlogom, ki so obrazloženi v prošnji in gospod poročevalec v finančnem odseku, gospod poslanec Luckmann, je v zmislu sklepa finančnega odseka spisal svoj predlog a tergo te prošnje in ker je dobil gospod tovariš Luckmann dopust in je meni izročil, da mesto njega referiram, bom jaz prebral njegov predlog, oziroma predlog, katerega je finančni odsek sklenil.

Predlog se glasi:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Landesaussschuss wird ermächtigt, auf dem, dem Zwangsarbeitshaufe gehörigen Grunde ein Haus mit acht Wohnungen für die Aufseher des Zwangsarbeitshauses mit einem Kostenaufwande von ungefähr 9000 fl. zu erbauen und die Mittel hiefür aus dem Landesfonde vor-schussweise gegen Erfaß und Verrechnung flüssig zu machen.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Gospodje, ki pritrjujejo ravnokar prečitanemu popravljenemu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

b) Jakobine Lukesch, udove okrožnega zdravnika v Grosupljem, za dovolitev pokojnine in vzgojnih doneskov;

b) der Giacomina Lufesch, Districtsarztens-witwe in Großlupp, um Bewilligung einer Gnadenpension und von Erziehungsbeiträgen;

Poročevalec dr. Žitnik:

Visoki zbor! Jakobina Lukesch, udova po bivšem začasnem okrožnem zdravniku v Grosupljem, prosi mi-

lostne pokojnine in primerne vzgojnine za svoje nepreskrbljene otroke. Njen mož, ki je umrl letos dné 10. februvarija, služboval je na Kranjskem 23 let. Ob svojej smrti družini skoraj ničesar ni zapustil, pač pa, kakor prosilka navaja, celo dolgove. Družina je v največji revščini, kar spričuje ubožni list županskega in župnijskega urada in udova je navezana na podporo svojih sorodnikov. Po dotičnem zakonskem določilu sicer tej udovi ne gre nobena pokojnina, vendar pa z ozirom na dokazano revščino prosilke in na to, da je njen mož nad 20 let služboval v deželi Kranjski, finančni odsek predlaga:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

J. Lukesch, udovi po okrožnem zdravniku, se dovoli miloščine letnih 200 gld. in za njenih šest nepreskrbljenih otrok 100 gld. vzgojnine tako dolgo, da zadnji nepreskrbljeni otrok dovrši 20. leto.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati in prosim gospode, ki se strinjajo z odsekovim predlogom, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

e) podobčine Vodice za podporo za popravo občinske poti od Vodice do Rupnika;

c) der Untergemeinde Vodice um Subvention behufs Herstellung des Gemeinewegeß von Vodice bis zum Rupnik;

Poročevalec Povše:

Visoki zbor! Ravna se tu res le za občinsko cesto, toda slučaj, o katerem ima visoka zbornica razpravljati, je izreden in zasluži po lastnosti svoji vendarle pozornost in naklonjenost te visoke zbornice. Ravna se, da se dotičnim vasem med Vodici in Cerknico do Rupnika sploh omogoči, da pridejo po toliko letih do ceste, po kateri bi zamogli svoje pridelke sploh izvaževati. V kamenitem in zelo skalovitem kraju živéči ljudje nimajo doslej nikake zveze, nikake dobre poti ali ceste, po kateri bi dovaževali potrebnega živeža ali izvaževali svoje pičle pridelke. Ogromno delo čaka dotične vaščane. Osobito interesirana je tudi vas Planina, broječa blizu 40 hiß in res občudovati se mora, da imajo ljudje pogum, lotiti se tako velikega dela. Pa tudi bližnje vasi, občina Budanje in okrog ležeče vasi bodo imele veliko korist od te nove ceste, katero hočejo vaščani Podkrajске občine narediti. Vlada je prva spoznala potrebnost tega podvzetja in zato je ona sama obljubila večji znesek, namreč 2000 gl. Ko so dotični vaščani slišali o tem sklepu visoke vlade, so se jeli lotiti dela in ko je deželni inženir na lice kraja

prišel in o priliki drugega potovanja obiskal te kraje, pregledal je tudi ta dela in prišel do prepričanja, da, kakor ljudje postopajo po načrtu, ki ga je napravil nek cestni mojster, cesta ne bo prišla v tak stan, da bi bila trajno dobra. Voda bo svet kmalu odplavila in cesta bo postala trda skala, ki bo za vožnjo nesposobna. Deželni inženir jim je dal napotilo, da naj dotične skale v daljavi 1100 m izstreljajo, ker bi bilo le lahko mogoče, da bo cesta trajno dobra. Ali to bi stalo le za izstreljanje in kamenito podstavo 1100 gld. Cestni odbor Vipavski je nekaj obljubil, toda z državno podporo in z deželnim prispevkom 500 gld., ki je že dovoljen, bi še ne imeli potrebne svote za troške za nakup streljiva in za podstave. Vse drugo, še 8000 gld. morali bi vzeti ubogi vaščani nase, seveda zvršivši vsa ta dela kot tlako.

Upošteva je, da vlada pripoznava važnost podvzetja in da so vaščani prevzeli res tako izredno in neverjetno veliko žrtev, kakor se to malokje v deželi zgodi, sklenil je finančni odsek, prošnjo še v toliko uslišati, da predlaga, da se dovoli daljnih 500 gld. podpore, seveda tako, da se izplačajo v prihodnjem letu in sicer z navodilom, da se ta cesta zvrši, kakor je nasvetoval deželni inženir.

Predlagam torej v imenu finančnega odseka:

«Visoki deželni zbor skleni:

Podobčini Vodice v občini Podkraj dovoli se za popravo poti od Vodice do Rupnika podpore še daljnih 500 gld., kateri se izplačajo v letu 1897.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, bomo glasovali. Prosim gospode, ki se strinjajo s tem predlogom finančnega odseka, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

a) Engelberta Bussbacha, bivšega okrožnega zdravnika v Cerknici, za dovolitev pokojnine;

a) deß Engelbert Bussbach, gewesenen Districtsarztes in Zirknitz, um Bewilligung einer Gnadenpension:

Poročevalec dr. Žitnik:

Engelbert Bussbach, bivši okrožni zdravnik v Cerknici, prosi za milostno pokojnino. Služboval je 13 let na Kranjskem, in sicer, kakor pravi, jako zadovoljivo povsodi, koder je bil, namreč v Krškem in v Cerknici. Bil je pa samo začasni okrožni zdravnik in že z ozirom na to mu ne pripada nobena pokojnina. Drugič pa je služil na Kranjskem samo 13, torej

jako malo let in poleg tega še vedno zvršuje prakso, namreč v Gradcu, kamor se je preselil. Ker se tudi ne izkaže z ubožnim spričevalom, mislil je finančni odsek, da pač dežela nima nikake dolžnosti, plačevati mu kako pokojnino in zato predlagam v imenu finančnega odseka:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnji bivšega okrožnega zdravnika Engelberta Bussbacha za milostno pokojnino se ne more ugoditi».

Deželni glavlar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo k glasovanju.

Gospodje, ki pritrjujejo odsekovemu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Preidemo k daljni točki dnevnega reda, to je:

e) Josipine Preinič, udove deželnega blazniškega zdravnika, za dovolitev vzgojnih doneskov;

e) der Josefina Preinitzsch, landschaftl. Irrenhausärztenswitwe, um Bewilligung von Erziehungsbeiträgen.

Berichterstatter Excellenz Freiherr von Schwegel:

Die Witwe des früheren Hausarztes im Irrenhause, Josefina Preinitzsch, hat sich an den hohen Landtag mit der Bitte gewendet, ihr für ihren Sohn einen Erziehungsbeitrag zu bewilligen.

Der hohe Landtag hat schon früher einmal mit diesem Gegenstande sich zu beschäftigen Gelegenheit gehabt und hat sich bei einem früheren Anlasse in Anerkennung der Verdienste des verstorbenen Dr. Preinitzsch und bei dem Umstande, als die Vortheile der Gehaltsregulirung ihm nicht zugute kommen konnten, sich bestimmt gefunden, zu entscheiden, daß bei der Bemessung der Pension der Witwe auch die Personalzulage, die Dr. Preinitzsch bezogen hat, eingerechnet und auf dieser Grundlage der Pensionsbezug bemessen werde. Nachdem nun aus anderen Gründen die Bemessung dieses Pensionsbezuges mit dem Ausmaße von 450 fl. pro Jahr nicht möglich war und der Witwe nur 350 fl. als Pension bewilligt worden sind, erscheint es billig, den Intentionen des hohen Landtages dadurch Rechnung zu tragen, daß ein Erziehungsbeitrag in diesem Falle, wenn auch alle Bedingungen hiefür nicht vollständig erfüllt sind, gewährt werde.

Der Finanzausschuß hat in Würdigung dieser Gründe beschlossen, folgenden Antrag dem hohen Hause zur Annahme zu empfehlen:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Wittstellerin wird ein Erziehungsbeitrag von 50 fl. jährlich für drei Jahre bewilliget».

Deželni glavlar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Na vrsto pride:

f) Marije Freyer, udove muzejskega kustozza, za miloščino;

f) der Maria Freyer, Musealcustozswitwe, um eine Gnadengabe.

Berichterstatter Excellenz Freiherr v. Schwegel:

Frau Maria Freyer, die Witwe nach dem ehemaligen Custos des Landesmuseums, eine betagte Dame, die heute in mißlichen Lebensverhältnissen sich befindet, hat sich ebenfalls um Gewährung einer Unterstützung an den hohen Landtag gewendet.

Die Verdienste des gewesenen Custos Freyer für die Landeskunde und die verschiedenen wissenschaftlichen Zweige, die er mit besonderem Erfolge pflegte, die Zoologie, Botanik, Geographie — ich erinnere nur an seine Karte von Krain, eines der besten Quellenwerke auf diesem Gebiete —, sind allgemein bekannt und anerkannt, und wenn Freyer den Abchluss seiner Thätigkeit nicht in Laibach, sondern an einem anderen Orte fand, also eine Anerkennung seiner Verdienste durch einen Ruhegehalt, beziehungsweise durch die Berücksichtigung seiner Witwe infolge dieses Umstandes nicht möglich war, so erscheint es als ein Gebot der Dankbarkeit gegen den hochverdienten Mann im Landesdienste, dessen in sehr traurigen Verhältnissen befindliche Witwe in der Weise zu unterstützen, daß ihrer Bitte um eine Gnadengabe Folge gegeben werde.

Der Finanzausschuß hat diese Gründe vollkommen gewürdigt und hat ebenso wie bei dem früheren Anlasse beschlossen zu beantragen:

«Der hohe Landtag wolle beschließen:

Der Wittstellerin wird eine jährliche Unterstützung von 50 fl. für drei Jahre bewilliget».

Diesen Beschluß des Finanzausschusses bringe ich in dessen Namen dem hohen Landtage mit der Bitte um Genehmigung in Antrag.

Deželni glavlar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim gospode, ki se strinjajo z odsekovim predlogom, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Daljna točka je:

- g) rektorata c. k. Karol Francovega vseučilišča v Gradcu za podporo za prosto omizje;
- g) des Rectorats der k. k. Carl-Franzens-Universität in Graz um Subvention für das Freitisch-Institut;

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Visoki zbor! Rektorat c. k. Karol Francovega vseučilišča v Gradcu obrnil se je do visokega deželnega zbora, da bi se nekoliko podpore dalo za tako imenovano «Freitischstiftung». V svojem pro memoria, katerega priložuje tej svojej prošnji, se navaja, da obstoji ta «Freitisch-Institut» že več let, da pa ima skoraj vsako leto nekoliko primanjkljaja, tako l. 1893. 459 gld., l. 1894. 1.023 gld., l. 1895 po so imeli prebitka 1536 gld. 90 kr. in to vsled tega, ker so dobili izvanredne podpore, od presvetlega cesarja 500 gld., od dvornega svetnika Reimbolta 750 gld. in še od drugih strani tudi precejšnje svote. Podpirajo pa to institucijo med drugim tudi štajarski deželni zbor in kranjska hranilnica. Naš deželni zbor se vsako leto bavi s peticijami tega društva in tudi v zadnjem zasedanju za l. 1896. dovolil je tej «Freitischstiftung» 30 gld. Z ozirom na to je finančni odsek, akoravno priznava, da je število dijakov na Graški tehniki vedno večje in je prošnja, da bi se društvu kolikor toliko pomagalo, opravičena, vendarle misli, da naj bi se ta prošnja, ker je visoki zbor za letošnje leto društvu že dovolil podporo v začetku letošnjega zasedanja, rešila šele v prihodnjem letu in torej predlaga finančni odsek:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, to prošnjo deželnemu zboru v prihodnjem zasedanju v obravnavo predložiti».

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Če ne, bomo glasovali. Gospodje, ki pritrjujejo predlogu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Na vrsto pride:

- h) prebivalcev vasi Spodnji Turjak, Ščurke in Želimlje za podporo v svrhu poglobočenja potoka Želimljice;
- h) der Insassen der Ortschaften Unterauerzperg, Schurke und Schelimle um Subvention behufs Tieferlegung des Schelimelzabaches;

Poročevalec Povše:

Županstvo občine Spodnji Turjak iz Kočevskega političnega okraja in županstvo Želimeljsko iz Ljubljanske okolice podali sta prošnjo na deželni zbor, v kateri prosilci utemeljujejo in razlagajo, kako grozna škoda se jim godi po dotičnih potokih, osobito po Pijavščici in drugih postranskih potokih, ki naraščajo ob časih hudih nalivov prav kakor divji hudourniki. Že 10 let sem se vedno bolj polnijo struge glavnemu potoku Želimeljskemu, kajti od obeh strani mu prihajajo mali potoki, ki s soboj prinašajo gramoz in mnogo drugega kamenja, katerega s tem spravljajo v dolino ter polnijo strugo glavnega potoka v dolini. Dejansko je, da so lanskega leta ponovljeno povodnji preplavljale zemljišča in tudi letos je dne 25. julija stalo žito na njivah pod vodo.

Prošnja je res temeljito pojasnjena, v kolikor se more z besedo povedati in iz nje se vidi, da jo je sestavil človek več gospodarskih osobito gozdarskih načel in naukov in žalibog se more iz nje posneti, da bodo ti potoki s časom res opustošili Želimeljsko dolino. Da je pa tako daleč prišlo, temu je krivo, da so se hribovi močno sekali, in ljudje res brezvestno ravnaajo s tem, da vlačijo rekle in tako še bolj zrahljajo itak razorani svet, katerega potem nalivi pri vsaki količkaj večji vodi odnašajo v dolino. Po mojem mnenju bo najnujnejše delo zagrajenje visočin, da se gramoz ne bo pri postranskih potokih vedno naplavljal v dolino.

Prošnjiki so prošnji sicer pridejali navadno geografično karto in zaznamovali črto dotičnih hudournikov z rudečim svinčnikom. Finančni odsek pa vendar iz nje ni mogel toliko razvideti, da bi bil mogel kaj definitivnega skleniti, ampak meni, da naj bi deželni odbor o priitki poslal deželnega hidrotehnika, da pregleda, v koliko so ta žalostna poročila dotičnih županstev utemeljena in opravičena in da potem hidrotehnik poroča deželnemu odboru, da zamore deželni odbor presoditi, kaj treba ukreniti, in podati deželnemu zboru natančno poročilo o ondotnih vodnih razmerah ter staviti primerne predloge. Deželni odbor bo morda stvar izročil slavni vladi v prevdarek, ker se je nadejati, da se bo kmalu državni hidrotehnik namestil. Bodisi, da se pregledanje tega načrta izposluje od vlade, bodisi da za deželnega hidrotehnika preostane kaj časa, finančni odsek meni, da more staviti sledeči nasvet:

«Visoki deželni zbor skleni:

Prošnja občin Spodnji Turjak in Želimlje izroča se deželnemu odboru, da dá pregledati ondotne vodne razmere po deželnem hidrotehniku in s tem potrebne predloge pripravi».

Deželni glavar:

Želi kdo besede k predlogu finančnega odseka? (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Preidemo k točki:

- i) Marije Ivane, prednice ubogih šolskih sester v Šmihelu pri Novem mestu za nagrado;
- i) der Maria Johanna, Oberin der armen Schulschwestern in St Michael bei Rudolfswert, um Bewilligung einer Remuneration;

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Prednica ubogih šolskih sester «De Notre Dame» v Šmihelu obrnila se je z vlogo do deželnega odbora, o kateri navaja, da bo letos tamošnji zavod zapustilo šest stipendiranih deklet, ki so bile tam v gluho-nemnici, ob enem pa tudi neka deklica, ki se je brezplačno izrejevala in poučevala. Prednica pa bo teh 6 deklic, ki so dosegle učni namen, venderle še jedno leto brezplačno obdržala, da se še bolj privadijo ročnih del in ne pozabijo, česar so se naučile.

Nadalje omenja prednica, da se bo dne 15. oktobra odprl nov tečaj, ker je prostora in učiteljic na razpolaganje, to pa le pod tem pogojem, da stariši ali dežela za vsako deklico za pouk, hrano in obleko, z jedno besedo za vse skupaj plačajo 100 gl. Če se bo otvoril nov tečaj, poučevale se bodo gluhoneme deklice v dveh razredih. Vsak razred bo moral imeti svojo učiteljico in razun tega oba razreda skupaj jedno učiteljico za ročna dela. Za vsako učiteljico prosi prednica, naj bi se naklonila remuneracija letnih 200 gl., za učiteljico v ženskih ročnih delih pa 100 gl. Ona utemeljuje prošnjo s tem, da je čitala iz deželnozborskih obravnav, da je deželni zbor priznal, da bo dežela, ko bo imela svojo gluho-nemnico, katero bo ali ona sama ali pa vlada ustanovila, učiteljsko osebje plačevala iz svojih sredstev.

Tukaj gre torej za to, da bi se ta šola razširila v dva tečaja in za to, ali bi bilo deželi mogoče žrtvovati, da bi se za vsako učiteljico dalo po 200 gld., za učiteljico za ročna dela pa 100 gld., skupaj torej 500 gld. Finančni odsek se je prepričal o važnosti tega zavoda in je mnenja, da bi bilo umestno, ako se te male nagrade žrtvujejo in sicer tudi za pouk v ročnih delih in zato nasvetuje, da bi se za prihodnje šolsko leto ustreglo prošnji ubogih šolskih sester, ki so tudi že leta 1892. dobile nekoliko podpore za pouk gluho-nemih deklic in zato nasvetuje:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Ubogim šolskim sestram D. N. D. v Šmihelu pri Novem mestu dovoljuje se iz deželnega zaklada za šolsko leto 1896/97 za dve učiteljici in za jedno učiteljico v ročnih delih 500 gl. to je po 200 gl. za učiteljici in 100 gl. za učiteljico za ročna dela, ako se otvori novi tečaj in bi vsaki razred imel svojo učiteljico.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Daljna točka je:

l) Andreja Klemenca, posestnika v Planini pri Logatcu, za podporo, ker mu je poginilo več govedi;

k) dež Andreas Klemenc, Grundbesitzer in Planina bei Loitsch, um Subvention, weil ihm mehrere Stück Rindvieh zugrunde gegangen sind;

Poročevalec ces. svetnik Murnik:

Andrej Klemenc, posestnik v Planini v Logaškem okraji, obrnil se je s prošnjo do visokega zbora, v kateri navaja, da ima zadolženo posestvo in da ga je že več let sem vsako leto zadela kaka nesreča. Tako mu je l. 1893. poginil vol, ker je vsled strahu pred streljanjem s topovi v jarek skočil in letos pa zopet vol in osem prešičev. Dalje navaja, da je imel veliko bolezni v hiši in da je nekoliko let sem, med tem ko je poprej imel po sto stotov mrve, pridelal na vseh parcelah samo 3 do 4 stote na leto in sicer zaradi tega, ker jih je vsako leto voda preplavljala in se je naselil črv, katerega je jako težko spraviti iz travnikov. Vsled teh nesreč se je zadolžil ter je v velikih zadregah moral napraviti nove dolgove, da je mogel odrajtovati davek. Z ozirom na vse te stvari, katere tukaj navaja, prosi, da bi mu visoki zbor pomogel iz teh zadreg in mu dovolil podporo.

Finančni odsek je bil mnenja, da take prošnje prav za prav ne spadajo pred visoki deželni zbor in je z ozirom na dosedanje navado glede reševanja takih prošenj in z ozirom na to, da bi takih prošenj, če bi se slavni zbor sam z njimi bavil, prihajalo na stotine, sklenil predlagati:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja Andreja Klemenca iz Planine za podporo za nakup živine izročča se deželnemu odboru v rešitev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Modic ima besedo.

Poslanec Modic:

Visoka zbornica! O tej prošnji Andreja Klemenca iz Planine za podporo za nakup živine usojam si tudi jaz podati visoki zbornici nekoliko pojasnil. Prosilec je meni dobro znan in je v resnici pravi revež; to dokazuje tudi to, da je njegova prošnja podprta od županstva in župnijskega urada. Znano je tudi visoki zbornici, da so v Planini vsako leto nekaj mesecev

preplavljeni in da jim voda vsako leto pridelke več ali manj uniči in da so torej Planinci navezani na zaslužek z vožnjo. Z vožnjo more pa le oni si kaj prislužiti, kateri ima vožno živino. Prosilec je pa le po nesreči ob svojo živino, torej si z vožnjo ničesar prislužiti ne more in je s tem pahnjen v največjo revščino. Dolžnost mi je torej priporočati slavnemu deželnemu odboru, da podeli prosilecu zdatno podporo.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet. Na vrsto bi imela priti točka 1, ker pa gospod poročevalec ravno ni navzoč, preidemo k daljni točki, to je:

m) Ane Novak, učiteljske udove, za podporo;

m) der Anna Novak, Schullehrerwitwe, um eine Unterstützung.

Poročevalec Kalan:

Ana Novak prosi milostne podpore. Ta učiteljska udovala je dne 25. decembra l. 1895. vložila na deželni zbor prošnjo za podporo in sicer je tukaj prosila za pokojnino. Deželni zbor je to prošnjo izročil deželnemu odboru in ta je z odlokom z dne 5. junija t. l. prošnjo odklonil in sicer s tem razlogom, da prosilka nima pravice do pokojnine, ker njen mož še ni služil deset let kot definitivni učitelj in zato se je udovala sedaj obrnila na deželni zbor s prošnjo za milostno pokojnino.

Finančni odsek se je o tej prošnji posvetoval in v imenu finančnega odseka predlagam:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja Ane Novakove, udove po učitelju, stanujoče na Preloki za milostno podporo se izroči deželnemu odboru v nadaljno rešitev.»

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo nasvetu finančnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj pride na vrsto:

l) vasi Plavški Rovt nad Jesenicami za podporo za napravo nove občinske poti;

l) der Ortschaft Hohenthal ob Aßling um Subvention behufs Herstellung eines neuen Gemeindewegeß.

Poročevalec dr. Papež:

Soseska Plavški Rovt nad Jesenicami prosi podpore za napravo nove občinske poti. V tej prošnji je, kar se poglobitnega tiče, naglašeno, da imajo prosilci iz Plavškega Rovta le ono vozno pot iz Jesenic, da je pa tako strma, da živina najmanjše tovore le z največjo težavo gori vleče in pa, da je strmca tu in tam na en seženj celega pol sežnja. To je seveda dovolj, da je uvaževal finančni odsek to kot predmet, ki se mora preiskovati in, ako je mogoče, tako rešiti, da se vender ugodi prosilecu, kakor hitro mogoče, in vsled tega stavim v imenu finančnega odseka predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Prošnja soseske na Plavškem Rovtu nad Jesenicami za izdatno podporo v svrhu naprave nove zložne občinske poti se izroči deželnemu odboru z naročilom, da potrebno ukrene v končno rešitev, glede katere naj stavi v prihodnjem zasedanji svoje nasvete.»

In sicer je ta predlog odložen zato, ker je prošnja priložen pač načrt, ne pa troškovnik in tako tudi ne drugi podatki, ki so v enakih zadevah za meritorno rešitev potrebni.

Deželni glavar:

Želi kdo besedo?

Gospod poslanec Ažman ima besedo.

Poslanec Ažman:

Visoka zbornica! Prošnja, o kateri je govoril gospod poročevalec, je vredna posebnega ozira. Vas Plavški Rovt nad Jesenicami ima 13 posestnikov, precej in dobro obdelanega sveta, nima pa nobene pripravne zveze z drugim svetom, ker obstoječa občinska cesta je tako strma, da pride tu in tam na seženj dolgosti pol sežnja strmine. Da je tu potreba velika, je razvidno na prvi pogled. Pomagalo bi se lahko tej vasi, ako se vas zveže s tisto cesto, katero je zgradila ob svojih troških kranjska obrtniška družba.

Vas Plavški Rovt je oddaljena kake 4 kilometre od državne ceste pri Jesenicah in ker bi se za polovico tega pota porabila imenovana cesta kranjske obrtniške družbe, bi bilo izgotoviti le kaka dva kilometra.

Kadar bo torej ta soseska predložila še troškovnik, potem sklep občinskega odbora in mnenje cestnega odbora, to prošnjo kot poslanec tega okraja posebno priporočam v svoječasno ugodno rešitev.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Gospod poslanec dr. Majaron izročil je nujni samostalni predlog, katerega so podpisali vsi gospodje člani visoke zbornice in s tem je torej predlog zadostno podprt in ob enem tudi nujnost že priznana.

Mislim torej, da ni treba šele o nujnosti predloga glasovati, ker so vsi gospodje poslanci podpisali predlog.

(Pritrjuje se. — Zustimmung.)

Prosim torej gospoda zapisnikarja, da prečita ta nujni predlog.

Tajnik Pfeifer

(bere: — ließt:)

«Samostalni nujni predlog poslanca dr. Danila Majarona in tovarišev.

Ker je glasom ukaznega lista c. kr. justičnega ministerstva z dne 4. julija 1896 (XII. letnik XIII. kos) c. kr. najvišji sodni in kasacijski dvor na vprašanje c. kr. justičnega ministerstva oddal mnenje, da je prepuščeno po smislu § 153 kaz. pr. reda presoji zaslišujočega sodnika v vsakem posameznem slučaju, ali član državnega zbora ali pa deželni zborov, če je zaslišan kot priča v kazenskem postopanju proti tretjim osebam, ima pravico, ne odgovarjati na vprašanja, s katerimi se hočejo poizvedeti viri ali poroki informacije, na katere se opira njegov pod varstvom imunitete izgovorjeni govor in da se tudi poslanca lahko po smislu § 160 kaz. pr. reda prisili, celo med zasedanjem z globami do 100 gld., ali pod pogojem dovolitve zbornice celo z zaporom do šest tednov k pričevanju ali prisegi, ker je torej s tem c. kr. najvišji sodni dvor izrekel, da po sedaj veljavnih zakonih poslanska imuniteta za takšne slučaje ne velja, ker poslanci med osebami, po § 152 kaz. pr. reda dolžnosti pričevanja prostimi, niso naštetih — se gledé na to, da poslanci niso v stanu povse izvrševati svojega nezavisnega poklica, ker ne morejo dobiti za svoje govore informacij, ako se je dotičnim posredovalcem in porokom bati, da jih poslanci morejo v kazenskem postopanju kot take izdati, od podpisanih smatra kot neobhodno potrebno, za varstvo poslanske imunitete staviti naslednji samostalni nujni predlog:

«Visoki deželni zbor skleni:

Visoka c. kr. vlada se pozivlje, da prej ko mogoče predloži državnemu zboru načrt zakona, s katerim se dopolni § 151 kaz. pr. reda tako, da se mu doda sledeči odstavek: 4.) člani državnega zbora in deželni zborov gledé izjav, storjenih v svojem poklicu.

V Ljubljani.

Dr. Danilo Majaron, Detela, dr. Papež, dr. Iv. Tavčar, Ažman, Iv. Hribar, M. Lavrenčič, Murnik, P. Pakiž, J. Kersnik, Pfeifer, V. Globočnik, Zelen, A. Kalan, Schwegel, Perdan, Dr. Žitnik, Schaffer, F. Košak, Erwin Auersperg, Schweiger, Povše, Liechtenberg, Grasselli, G. Jelovšek, Loy, J. Lenarčič, T. Kajdiž, Barbo, Langer, Lenkh, F. Modic, Leo Auersperg, v. Wurzbach »

Deželni glavar:

Ker je visoka zbornica nujnost že priznala, ima gospod predlagatelj besedo, da v meritoričnem oziru utemeljuje predlog.

Poslanec dr. Majaron:

Visoki deželni zbor! Stvar, katera je sedaj po soglasnem sklepu v razpravi, bi utegnila jednega ali drugega govornika zapeljati k političnim ekskurzom. Ali gledé na to, da imam čast utemeljiti predlog, katerega je podpisala cela zbornica, hočem biti popolnoma stvaren in nočem govoriti s stališča kake stranke.

Po zakonu z dné 3. oktobra l. 1861, šte. 98 drž. zak., je izrečeno, da članov državnega zbora in deželni zborov ni moči zaradi glasovanja v poklicu nikdar, zaradi izjav, storjenih v izvrševanju poklica, pa le od zbornice same, kateri pripadajo, na odgovornost klicati. Nadalje je izrečeno, da nobenega člana državnega zbora ali deželni zborov, dokler traja sesija, ni smeti zaradi kaznivih dejanj brez dovoljenja zbornice v zapor dejati ali sodno preganjati, razun ako bi bil pri kaznivem dejanji zasačen, za kateri slučaj pa veljajo še posebna določila. Vse to je glede članov državnega zbora prešlo tudi v § 16. temeljnega zakona o državnem zastopstvu iz leta 1867. in tako dobilo celo posebno ustavno varstvo.

Moja gospoda! Poslanska imuniteta je to, akoravno ne popolna, kajti s tem, kar sem si dovolil navesti določil iz zakona, ni izključena vsaka poslanska odgovornost. Privilegij pa, ki ga dajejo navedena določila vsem poslancem, je najmanj, kar se mora zahtevati za pogoj parlamentarnega življenja. Ako hoče parlament zadostiti nalogam svojim, ki se tičejo javne kritike in javne kontrole, tedaj je gotovo, da nikdar ne sme poslanec priti v nevarnost, da bi zaradi glasovanja, govorov ali izjav bil komu odgovoren, bodisi tudi sodniku. In ravnotako je samo po sebi umevno, da se, dokler traja sesija, poslanca ne sme v zapor dejati ali sodno preganjati, ker on ima za časa sesije izvrševati mandat, ki se mu je od strani volilcev dal, da zastopa višje, javne, občne interese. To je, moja gospoda, najmanje, kar se mora za svobodo govora in parlamentarnega življenja zahtevati. Ako je torej avstrijska imuniteta že sama na sebi tako skržena, potem je pričakovati in je neobhodno potrebno, da se ta pravica kolikor mogoče v duhu prave in popolnejše imunitete interpretuje bodisi po vladi, bodisi po sodiščih.

Tega stališča pa se ne drži mnenje, katero je oddalo najvišje sodišče in katero je predmet našemu nujnemu predlogu. Moja naloga tukaj ne more biti, da bi kritikoval mnenje najvišjega sodišča, dasiravno sem prepričan, da se dá marsikateri pomislek izreči proti razlogom, s katerimi se je podprlo in vsled katerih so — to je že sedaj kolikor toliko znano — jako iznenadeni pravniški krogi.

Torej v kritiko se ne bom spuščal, kajti danes imamo računati s tem, da bo mnenje najvišjega sodišča od sedaj naprej tehtno navodilo za sodišča in zlasti za državna pravdnitstva.

In kaj pravi najvišji sodni dvor? Prvič, da mora poslanec pričati o vsebini svojega govora v kazenskem postopanju proti tretjim osobam, to je, da mora poslanec pred kazenskim sodiščem ponoviti vsebino svojega govora ali potrditi pristnost svoje izjave, storjene v parlamentu. To bi končno samo na sebi še ne bilo nobena nevarnost za poslanca, akoravno ni posebno prijetno, če mora poslanec pred kazenskim sodiščem tako delo opravljati. Nevarnost pa tiči v tem, da med zaslišanjem poslanec kot priča lahko okvir svojega govora prekorači, da se poslanec napoti, izustiti kako tako trditev, ki se sicer tiče predmeta, o katerem je bil v parlamentu govor, ki je pa vendar samostojna trditev in kot taka lahko da povod za preganjanje poslanca samega. Na ta način je mogoče, da se poslanec vzlic imuniteti sodno preganja, ker se mu da prilika — ne rečem sila — da tudi kaj tacega izusti, kar je kaznivo, ker se je izreklo pred sodiščem, kar bi pa ne bilo kaznivo, ako bi se bilo izreklo v parlamentu.

Drugič meni najvišje sodišče, da mora poslanec kakor navadna priča odgovarjati kazenskemu sodniku, ako ta hoče poizvedeti, od koga je poslanec dobil informacije za svoj govor. Ako je to res tako, in ima ostati tako, potem je poslanec — ne zamerite, da rabim besedo — degradiran na navadnega ovađuha, akoravno privilegovana oseba, obdana z imuniteto! Prepričan sem, da noben poslanec misliti ni mogel, niti v sanjah ne, da ima tako iluzorno imuniteto. Prva posledica bo to, da poslanec sploh ne bo dobil informacij, kajti vsakdor si bo desetkrat premislil, predno bo poslancu kaj razodel, kar bi utegnilo na dan priti, ker je poslanec zavezan, pred sodiščem resnico govoriti. Saj ne bo samo pri tem ostalo, da bo poslanec klican pred sodišče zaradi izjav, ki imajo deliktichen značaj; mogoče je temveč, da bode vsaka interesantnost, ki koga peče, dala povod, da se bode poslanec citiral pred kazensko sodišče in da bo moral tam odgovarjati, odkodi ima dotično obdolžitev ali informacijo. Jaz pravim, to je jako velika nevarnost, nevarnost z jedne strani za svobodo govora, z druge strani za poslanca samega. Poslanec je persekucijam izpostavljen, pa ne samo on, ampak tudi informator njegov. Da pa je s tem žila izpodrezana javni kritiki in svobodnemu izraževanju mnenja, o tem, visoka zbornica, menda ni nobene dvojbe! Ako se to načelo sprejme, da mora poslanec pred kazenskim sodiščem povedati, od kodi je dobil svoje informacije, potem tajnosti ne bodo prišle na dan, katere bi v javnem interesu trebalo razkriti, in to zategadelj ne, ker dotičnik, kateremu bo na tem ležeče, da ostane tajno njegovo ime, zaradi tega, ker je poslanec dolžan, pred kazenskim sodiščem resnico povedati, sam pride v nevarnost in v konflikt s kazenskim zakonom. Da bo pa vse to samo potuha tajni korupciji, to je gotovo.

Tretjič pravi najvišje sodišče v svojem mnenji, da, ako bi poslanec ne hotel odgovarjati na vprašanja kazenskega sodnika, moči ga je prisiliti, da odgovarja, s tistimi sredstvi, katere navaja § 160. kazensko-pravdnega reda, torej z globami do 100 gl. in z zaporom do šest tednov. Najvišje sodišče pristavlja, da je mogoče, te kazni v denarji izrekati celo med zasedanjem držav-

nega zbora ali deželnih zborov in da je moči, ako zbornica dovoli, celo z zaporom kaznovati dotičnega poslanca. To, da je sodnim, četudi le disciplinarnim potom poslanca kaznovati mogoče, to je naravnost v protislovju z državnim temeljnim zakonom, ki pravi, da ni mogoče na odgovornost klicati poslanca. Menim pa, ako se ga kaznuje, je to veliko hujše, kakor če se ga samo na odgovornost kliče. V tem oziru so razlogi odločbe najvišjega sodišča jako labilni. Poudarjam zopet, da ne maram kritikovati mnenja, katero je oddal najvišji naš sodni tribunal, moram pa reči, da mu smemo hvaležni biti, ker je s tem opozoril na velik nedostatek naših zakonov, ki v tem oziru poslanca ne varujejo. Najvišje sodišče poudarja, da kazensko-pravdni red v §§ 151 in 152 natančno določa osebe, katerih se ne more prisiliti k pričevanju in prisegi, da pa med njimi niso našteti tudi poslanci. Da se toraj doseže ista pravica za poslanca, da se ga ne bo moglo prisiliti k pričanju ali prisegi o vsebini njegovega govora, je neobhodno potrebno, da se poslanec prišteje tistim osebam, ki so po kazensko-pravdnem redu izvzete od dolžnosti pričevanja. In zakaj bi to bilo nemogoče? Stvar je sama po sebi umevna. Ako državni uradnik ne sme biti zaslišan o takih stvareh, gledé katerih ga veže uradna zamljivost, — ako odvetniku kot zagovorniku ni treba odgovarjati o takih rečeh, katere mu je zaupal obdolženec, ki je morebiti hudodelec, — ako, pravim, za take slučaje zakon pozna oprostitev od dolžnosti pričevanja, potem pač mislim, da se še z večjo pravico sme zahtevati isto za poslanca. Poslanec je tudi v posebnem pomenu uradnik in zagovornik, uradnik tako, da je njegova dolžnost nadzorovati celo upravo državno in na drugi strani je zagovornik, zagovornik ljudstva, občnih interesov, in nikakor se ne sme postopati ž njim tako, da bi se silil, pred kazenskim sodiščem izdajati tajnosti, zaupljivosti, ki jih je dobil od občinstva. Menim torej, da je popolnoma pravilno, ako se v varstvo in v zagotovilo imunitete tudi poslanec prišteje tistim osobam, katerih ni smeti zaslišati pred kazenskim sodiščem in katere navaja § 151 kazensko-pravdnega reda.

Moja gospoda! Da je stvar taka, to je v našem osebnem interesu treba poudariti, kakor tudi v interesu celega parlamentarizma. In če je slučaj nanesel, da smo mi jedini parlamentarni zastop, ki je sedaj zbran, potem tudi menim, da ni neskrumno, ako Vas prosim, da se takoj razpravlja o tem predmetu in da cela zbornica soglasno pritrđi predlogu, kakor ga je soglasno podpisala, in sicer zato, da bomo imeli v politični domači zgodovini čin, s katerim dokažemo, da vselej in pri vsaki priliki varujemo politično svobodo. (Odobranje.)

Deželni glavar:

Otvaram razpravo. K besedi se je oglasil gospod poslanec dr. Schaffer.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Obgleich wir bedauern, daß der herannahende Schluß der Session es mit sich bringt, daß eine so wichtige

Angelegenheit, die gewiß eine eingehendere Berathung verdienen würde, nur im Wege eines Dringlichkeitsantrages verhandelt und abgethan werden kann; obgleich wir ferner gewisse Erscheinungen der letzten Zeit, welche auf eine mißbräuchliche Ausübung des Immunitätsrechtes hindeuten (Poslanec eksclenca baron Schwegel: — Abgeordneter Excellenz Freiherr Schwegel: «Sehr richtig!»), auf das tiefste beklagen und der Meinung sind, daß dies eine Remedur nach einer anderen Richtung erfordert; obgleich wir weiters glauben, daß de lege lata das Gutachten des Obersten Gerichtshofes, welches hier in Frage steht, kaum anders ausfallen konnte, als es thatsächlich ausgefallen ist, so haben wir uns doch entschlossen, den vorliegenden Antrag aus dem Grunde zu unterstützen, weil wir trotz alledem noch immer die Ueberzeugung hegen, daß das Immunitätsrecht des Abgeordneten ein so kostbares und so nothwendiges Requisit des parlamentarischen Lebens ist, daß jedes Mitglied eines Parlaments verpflichtet ist, für dieses Recht bei jedem Anlasse und mit allen gesetzlichen Mitteln einzutreten und weil wir schließlich der Anschauung sind, daß, wenn auf Grundlage dieses Gutachtens sich eine gewisse Praxis herausbilden würde, infolge dessen eine ernstliche Gefährdung dieses Rechtes zu befürchten wäre. (Zivahno odobravanje. — Lebhafter Beifall.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, preidemo na glasovanje. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo nujnemu samostalnemu predlogu gospoda poslanca dr. Majarona, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je jednoglasno sprejet.

Na vrsto pride:

9. Priloga 68. Poročilo upravnega odseka o poročilu deželnega odbora, s katerim se predloži načrt zakona o vožnji s kolesi (k prilogi 65.).

9. Beilage 68. Bericht des Verwaltungsausschusses über den Bericht des Landesausschusses, mit welchem der Gesetzentwurf über den Fahrradverkehr vorgelegt wird (zur Beilage 65.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Visoka zbornica! Deželni odbor predložil je načrt zakona, s katerim se hoče vožnja kolesarjev po javnih neernarnih cestah urediti.

Predloge, katere je v tem oziru sklenil upravni odsek, imate tiskane pred saboj in dan mi je nalog, da te predloge danes na kratko utemeljim. Upravni odsek sklicuje se pri tem utemeljevanji na tiskano poročilo deželnega odbora, iz katerega sledi, da je v resnici potrebno, da se deželno postavodajstvo tudi s tem vprašanjem peča. Pričetek kolesarstva je bil le

nekaka športna, zasebna zadeva, ali dandanes se je tako razširilo in razvilo, da je nastala skrajna potreba, da se tudi glede te stvari razmere uredijo.

V tem oziru opozarjam, da je tudi država že čutila potrebo, to zadevo urediti na eraričnih javnih cestah in kakor je vlada dopisala deželnemu odboru, je že ministerstvu predložila načrt zakona in je pričakovati, da bo kmalu odobren.

Tudi posamezni deželni zbori so že sklenili jednake zakone, in zato je popolnoma umestno, ako se tudi naš deželni zbor peča s to zadevo.

Upravni odsek je splošno sprejel načrt zakona, kakor ga je predložil deželni odbor, ter sklenil predlagati samo nekatere malenkostne premembe, glede katerih bo visoka zbornica prejkone dovolila, da jih opravičim in utemeljim, kadar pridejo dotični paragrafi na vrsto.

Zategadelj sedaj v soglasji s tiskano predlogo samo predlagam, da visoka zbornica izvoli prestopiti v specijelno razpravo o predloženem tiskanem načrtu zakona.

Deželni glavar:

Otvorjam splošno razpravo. Želi kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o predlogu gospoda poročevalca, da se o predloženem načrtu zakona prestopi v nadrobno razpravo.

Gospodje poslanci, ki hočejo glasovati za prehod v specijalno debato, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da uvede nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Ker je zakon tiskan, usojam si, prositi visoko zbornico dovoljenja, da mi ni treba prečitati vsakega paragrafa posebej, temveč da se mi dovoli, da pri posameznih paragrafih le omenim tiste spremembe, katere je upravni odsek sklenil.

Ako je visoka zbornica s tem načinom poročanja zadovoljna, predlagam glede § 1 samo, da se sprejme.

Deželni glavar:

Ako se strinja visoka zbornica s tem, da gospod poročevalec samo skliče posamezne paragrafe, in če se nihče ne oglasi, da je smatrati dotični paragraf kot sprejet, se bo v tem smislu obravnavalo.

(Pitrjuje se. — Zustimmung.)

Predlog je, da se sprejme § 1, kakor je tiskan v prilogi 68. Gospodje poslanci, ki pritrjujejo temu predlogu, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim nadaljevati.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 2 je upravni odsek v toliko spremenil, da je v prvem odstavku v slovenskem besedilu prestavil besede

tako, da so bolj umljive. V drugem odstavku pa je čutil upravni odsek potrebo, stvar nekoliko razjasniti in sicer tako, da bi se ta odstavek ne tolmačil napačno. Kdor prečita zakon, kakor ga je deželni odbor predložil, pride nehoté do mnenja, da se je pri sestavi tega zakona mislilo, da so vozovi, lahki vozovi v prvi vrsti poklicani, da se morajo izogniti kolesarju, da torej zakonski načrt večjo važnost polaga na kolesarje kakor na voznike. Upravni odsek je pa mnenja, da je voznikom več ozira prištevati in je zato sklenil dostavek, ki se glasi: «vendar pa se ima kolesar po možnosti prvi ogniti», «doch hat der Radfahrer nach Möglichkeit zuerst auszuweichen». To se pravi, kolesar mora paziti, da se izogne vozniku, nikakor pa ne v prvi vrsti voznik, med tem ko bi se, ako bi ostalo prvotno besedilo, to lahko tako tolmačilo, da je voznik v prvi vrsti vezan, da se kolesarju izogne.

S temi spremembami predlagam, da se sprejme § 2.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Pakiž se je oglasil k besedi.

Poslanec Pakiž:

Visoki zbor! Kdor ima priliko, med kmeti bivati — in tu ne zadostuje, da je na kmétih rojen, ampak on mora tam bivati in imeti opravke in sicer ravno z vozni — priznal bo, da določilo drugega odstavka § 2. ni umestno, in najbolje bi bilo, da bi se ta odstavek popolnoma izpustil. Nisem za to, da se kolesarstvo odpravi, ali pa da naj bo popolnoma stvar razveseljevanja imenitazev, ker priznavam važnost tega vozila kot prometnega sredstva za širše kroge, nikakor pa se ne morem strinjati s tem, da bi se v zakon sprejelo določilo, katero bi voznikom nalagalo ogibati se kolesarjem. Pomislite, gospoda moja, da je kolo lahko vozilo, naglo kakor grom in blisek se vozi kolesar in gotovo zanj ni tako težko ogniti se vozu, kakor pa za voznika, ogniti se kolesarju. Voz, tudi lahek, ne more vselej tako lahko iz tira. Kolikokrat so konji ali voli nepodkovani, cesta pa nasuta in težko bo za voznika, zapeljati iz tira na ostro kamenje. Prepričan sem pa tudi, da bi tako določilo, če ostane v zakonu, bilo le povod vednim preprirom in tožbam.

Predlagam, da se druga točka § 2. popolnoma izbríše in da veljaj glede izogibanja za kolesarje enak predpis nasproti lahkim, kakor nasproti težkim vozovom.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Visoka zbornica! Namenil sem se, spregovoriti besedo k drugi točki drugega odstavka. Ta se namreč glasi: «Lahki vozovi se morajo tudi nasproti kolesarjem ravnati po teh naredbah, vendar pa se ima po možnosti prvi ogniti.» Po glasilu tega odstavka je za voznike

to prav trd uvet ali pogoj. Tukaj se pravi v besedi «morajo». Torej lahki vozovi se morajo izogibati kolesarjem. Vzemimo voz z dvema konjema, na katerem je 6 do 8 oseb, in ta se mora ogniti kolesarju. Kolesarju je kaj lahko delo se ogniti, on kar svoje držalo krene in je koj iz tira, vse kaj drugega je z voznikom: Živina je čestokrat slaba, trda, nevbogljiva, trmasta, voznik se bo torej težko izognil kolesarju, tudi če bi se hotel; pa večkrat je voznik i trdovraten in če je tudi kolesar trdovraten, bosta gotovo drug drugemu nagajala, tudi skupaj udarila in tako bodo po cestah prepiri in tudi pretepi nastajali. Za voznika se glasi načrt zakona, da se mora izogniti, za kolesarja je pa rečeno, da se ima ogniti in še celo po možnosti. Kdo bo možnost konstatiral? 15 ali 16 letni fantiček, ki se vozi z kolesom, bo gotovo težko pravó zadel. Istotako nezadostno določeni so predpisi za izogibanje in za prehitvanje v § 6., kar mimogredé omenjam.

Z ozirom na vse povedano predlagal bi, da se druge točke drugi odstavek popolnoma izbríše.

Deželni glavar:

To je predlagal že gospod poslanec Pakiž. Torej se bo o § 2. glasovalo o dveh oddelkih.

Gospod deželni predsednik ima besedo.

Ä. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Gegenüber den Ausführungen der beiden Herren Vorredner möchte ich ganz kurz nur darauf hindeuten, daß der Unordnung, insoferne dieselbe durch Fahrräder veranlaßt wird, denn doch nur dann entgegengetreten werden kann, wenn zwischen allen denjenigen, welche die Fahrbahn benutzen, eine Reciprocität besteht. Es ist unmöglich, dem Radfahrer eine bestimmte Bahn vorzuschreiben, wenn nicht auf der anderen Seite gleichzeitig dafür gesorgt wird, daß auch die übrigen, die diese Straße benutzen, ihm diese Bahn freigeben müssen. Wie kann nun, wenn das Alinea 2 des § 2 gestrichen wird, das Alinea 1 dieses Paragraphen noch stehen bleiben? Mir kommt es ganz unmöglich vor, auf der einen Seite von dem Radfahrer zu verlangen, er solle links ausweichen und rechts vorfahren, auf der anderen Seite aber nicht dafür zu sorgen, daß ihm in dem einen Falle die linke, im anderen Falle die rechte Seite frei bleibe. Wenn also Alinea 2 umgestoßen wird, muß auch Alinea 1 fallen und § 2 hätte dann ganz einfach zu lauten: Dieselbe Unordnung, wie sie bisher bestand, ist auch ferner aufrechtzuerhalten. Das wäre die Consequenz; und wenn das hohe Haus den Antrag auf Hinweglassung der Alinea 2 des § 2 acceptiert, dann bitte ich auch den ganzen § 2 zu streichen!

Wenn im § 2 ein Anstand zu erblicken ist, so wäre dies höchstens in den letzten zwei Zeilen der Fall, wo gesagt wird: «doch hat der Radfahrer nach Möglichkeit zuerst auszuweichen». Man kann vielleicht in dieser Bestimmung eine Unklarheit, vielleicht eine Inconsequenz erblicken; ich glaube jedoch darüber hinweggehen zu können, weil ich mir ganz gut vorstellen kann, wie das vom Ausschusse, der diese Bestimmung aufgenommen hat, gemeint

ist. Es soll das wohl soviel heißen, als daß der Radfahrer soviel als möglich die Bahn dem leichten Fuhrwerke freilassen und soweit an den Rand der Straße herangehen soll, als das Fahrzeug es gestattet. Das ist aber doch auch das Neueste, was man vom Radfahrer verlangen kann, daß er soweit auszuweichen habe, als die Verhältnisse es überhaupt gestatten; daß aber das leichte Fuhrwerk ebenso wie das schwere dem Radfahrer gegenüber an der einmal eingeschlagenen Spur festhalten könne, ohne sich darum zu kümmern, ob der Radfahrer der Bestimmung des § 2 Rechnung tragen könne, halte ich nicht für zulässig. Fällt also Alinea 2, dann streichen Sie auch das ganze Gesetz!

Wir wird jeder der Herren gewiß recht geben, der in der Lage war, ein leichtes Fuhrwerk zu lenken, daß, wenn man einem Bicyclisten begegnet, vor allem der Umstand belästigend, ja gefährlich ist, daß bei der herrschenden Unordnung der Lenker der Pferde stets im unklaren darüber ist, auf welcher Seite der Radfahrer passieren wird. Nach einer bestimmten Richtung hin auszuweichen ist für das leichte Fuhrwerk nicht beschwerlich, es charakterisirt sich eben dadurch, daß es ohne besondere Anstrengung für das Zugthier die einmal eingeschlagene Radspur verlassen und in ein anderes Geleise übergehen kann, also kleine Bewegungen nach rechts und links ausführen kann, ohne das Zugthier zu stark in Anspruch zu nehmen. Das ist im Wesen der Charakter der leichten Fuhrwerke und es wird also von dem Lenker gar nichts verlangt, was er nicht auf die leichteste Art bewerkstelligen könnte. Dem gegenüber ein Verkehrsmittel — und als solches muß man heutzutage, wenn man sich nicht gegen die Wahrnehmungen, die man täglich machen kann, ganz verschließt, das Fahrrad ansehen, — ganz bei Seite schieben und der Willkür preisgeben zu wollen, ließe nichts anderes erwarten, als daß alle sich auf den gleichen Standpunkt der Reciprocität, das ist in diesem Falle auf den der Rücksichtslosigkeit zu stellen gezwungen sind. Wenn man also Ordnung machen will, kann man von Alinea 2 nicht absehen und darum möchte ich den hohen Landtag bitten, dieses Alinea nicht fallen zu lassen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima besedo gospod poročevalec.

Poročevalec dr. Tavčar:

Upravni odsek si je stvar tolmačil takole. On je bil mnenja, da mora kolesar, ki ima lahko vozilo, vendar nekoliko razločevati med težkimi in lahкими vozovi.

Naš cestnopolicijski red ne razločuje med lahкими in težkimi vozovi, temveč predpisuje samo, vsak voz se ima tako in tako ogniti in tako in tako prehitovati.

Torej cestnopolicijski red ne dela razlike med lahкими in težkimi vozovi in težki voz je zavezan, ravnnotako izogniti se lahkemu, kakor lahki voz težkemu. Pri kolesarjih pa je mislil upravni odsek, da je treba napraviti razliko. Če sreča kolesarja težak voz,

se lahko od njega zahteva, da skoči s kolesa in počaka, da težki voz mimo pride, drugače pa je z lahkim vozom. Če ga sreča lahki voz in je prostora, se bo kolesar lahko izognil. (Poslanec Zelen: — Abgeordneter Zelen: «Če se bo hotel!») in zakon mu nalaga to dolžnost. Če ne bo hotel, bo pa kaznovan, kakor se to zgodi pri prestopkih glede vsakega drugega zakona. Pri tem je pa še druga eventualiteta mogoča. Odsek si je mislil, da ima voznik lahek voz v oblasti, ako sedi v njem tudi 5—6 oseb. Druga stvar je pa ta, če spada voz s tolikim številom oseb, kakor jih je gospod Zelen nanj obesil, še med lahke vozove. (Poslanec Zelen: — Abgeordneter Zelen: «To je vprašanje!») To ni vprašanje. Primeri se pa tudi lahko in kdor pozna našega kmeta, bo temu pritrtil, da se voznik včasih nalašč neče izogniti. Meni se je že večkrat pripetilo, da me kmet ni naprej pustil, morebiti kak klerikalni kmet, ki si je mislil, Bog ve kako Bogu dopadljivo delo je zvršil, ako bi Dr. Tavčar zamudil železnico. To se bo tudi tukaj godilo kolesarju, seveda ne praviloma, ampak lahko se pripeti in zato se je odseku potrebno zdelo, napraviti drugi odstavek in izreči, da ima tudi voznik svojo dolžnost, v toliko izogniti se, da more kolesar naprej. Zaradi tega je popolnoma umestno, ako se sprejme § 2, tako, kakor ga nasvetuje upravni odsek, kajti ako bi se sprejel predlog Zelen-Pakiž, bi ne bilo razlike med lahкими in težkimi vozovi. Priporočam torej, da se sprejme § 2, kakor je tiskan in nasvetovan od upravnega odseka.

Deželni glavar:

Z ozirom na predlog gospoda poslanca Pakiža, da se izbriše drugi odstavek § 2., glasovalo se bo o § 2. v dveh oddelkih. Prosim, gospode poslance, ki hočejo sprejeti prvi odstavek § 2., da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prvi odstavek je sprejet.

Sedaj prosim glasovati o drugem odstavku tega paragrafa. Gospodje poslanci, ki glasujejo za drugi odstavek, ki se glasi:

«Lahki vozovi se morajo tudi nasproti kolesarjem ravnati po teh naredbah, vendar pa se ima kolesar po možnosti prvi ogniti,» izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in torej je odobren § 2. kakor je tiskan v prilogi 68.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 3. se predlaga, kakor je tiskan, brez spremembe. (Obvelja. — Angenommen.)

§ 4. se je le v toliko spremenil, da se je slovensko besedilo popravilo tako, da je umljivejše, nego v prvotnem načrtu. Predlagam, da se sprejme § 4., kakor je tiskan v prilogi 68.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Baron Wurzbach hat das Wort.

Abgeordneter Freiherr von Wurzbach:

Hohes Haus! Ich besorge, daß der vorliegende Entwurf den Schutz der Fußgänger nicht in so möglichst ausreichender Weise wahrnimmt, wie den der Fuhrwerke. Und doch bedürfen die Fußgänger ganz besonders des Schutzes. Die Fuhrwerke sind durch beständige Kämpfe mit schlecht gelenkten anderen Fuhrwerken, mit bodenlos leichtsinnigen Fußgängern, mit Localbahnen und anderen Verkehrshindernissen schon einigermaßen geübt in der Abwehr der Gefahr. Das ist bei den Fußgängern weniger der Fall. Ich erlaube mir daher, eine genauere Regelung des Verhaltens der Radfahrer auf den Fußwegen zu beantragen.

Im zweiten Absätze des § 4 ist die Bestimmung enthalten, daß der Radfahrer den den Fußweg benützenden Fußgängern unter allen Umständen auszuweichen hat. Ich glaube, daß diese Vorschrift nicht genügt, denn es wird dem Radfahrer nicht verboten, unmittelbar am Fußgänger vorüberzufahren. In solchem Falle kann durch eine unwillkürliche Seitenbewegung des Fußgängers oder durch eine Ungeschicklichkeit des Radfahrers eine sehr nachtheilige Collision entstehen, vor welcher der Fußgänger auf dem Fußwege geschützt sein sollte. Ich glaube daher, daß die Festsetzung einer Mindestdistanz nöthig ist, welche der Radfahrer beim Vorbeifahren an Personen einzuhalten hätte. Es ist schon eine sehr weitgehende Concession, wenn man das Befahren der als Fußweg dienenden Straßenbauquette überhaupt gestattet; denn dadurch werden diese Fußwege leicht erschreckbaren Personen vollständig verleidet, und für Kinder geradezu gefährlich.

Ferner vermisse ich in dem Entwurfe jede Bestimmung bezüglich der selbständigen Fußwege, welche nicht den Fahrstraßen entlang führen. Ich glaube, daß das Fahren auf solchen Fußwegen ausdrücklich verboten sein sollte. Solche Wege sind häufig sehr schmal. Ein angemessenes Ausweichen auf denselben ist daher unmöglich, und ebenso unmöglich ist oft das Ablenken vom Wege wegen der zu beiden Seiten befindlichen Gräben, Verzäunungen und Culturen. Diese Fußwege sollten daher als letztes, ungestörtes Asyl für Fußgänger vom Gesetze ausdrücklich anerkannt werden.

Wenn es ausnahmslos lauter anständige, vernünftige und geschickte Radfahrer gäbe, so wäre das vorliegende Gesetz ganz überflüssig.

Unter der Masse der Radfahrer befinden sich jedoch immer einige, welche durch genaue und strenge gesetzliche Bestimmungen gebändigt werden müssen. Ich stelle daher den Antrag:

Der hohe Landtag wolle beschließen:

«Der Radfahrer hat jedem den Fußweg benützenden Fußgänger unter allen Umständen derart auszuweichen, daß zwischen dem Radfahrer und dem Fußgänger ein Zwischenraum von wenigstens ein Meter bleibt. Wenn dies nicht thunlich ist, so hat der Radfahrer auf die Fahrstraße abzulenken oder abzusitzen. Fährt der Radfahrer auf der Fahrstraße, so ist demselben von den Fußgängern ebenso, wie einem andern Fuhrwerke auszuweichen.

Das Fahren auf selbständigen Fußwegen, welche nicht einer Fahrstraße entlang führen, ist untersagt».

Landeshauptmann:

Ich ersuche die Herren, welche den soeben vorgenommenen Antrag unterstützen wollen, sich zu erheben.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Der Antrag ist hinreichend unterstützt und kommt mithin in die Debatte.

Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Hohes Haus! In gewisser Beziehung könnte man den Standpunkt des Herrn Vorredners als gerechtfertigt betrachten. Er will sich des Fußgängers annehmen und denselben vor den Radfahrern beschützen, welche mit einer gewissen Rücksichtslosigkeit von ihrem Rade Gebrauch machen. Wenn ich auch in dieser Beziehung den Standpunkt des Herrn Abgeordneten Baron Wurzbach und dessen Bedenken theile, so glaube ich doch, daß dieser Paragraph im Zusammenhange mit § 5 allen jenen Anforderungen bereits Rechnung trägt, welche man billigerweise an den Radfahrer stellen kann, wenn man ihn nicht übermäßig mit gesetzlichen Bestimmungen, deren Freund der Herr Abgeordnete Baron Wurzbach sonst nicht ist, belasten soll und das Radfahren nicht unmöglich machen will. Der erste Antrag des Herrn Abgeordneten Baron Wurzbach geht dahin, es möge zwischen dem Radfahrer und dem Fußgänger ein Zwischenraum von wenigstens 1 Meter eingehalten werden. Er begründet diesen Antrag zunächst damit, daß es sehr leicht geschehen könne, daß durch eine Bewegung des Fußgängers, der das Herannahen des Radfahrers nicht wahrnimmt, eine Collision stattfindet. Da sind zwei Fälle möglich: entweder kommt der Radfahrer dem Fußgänger entgegen, oder er kommt von rückwärts. Kommt er ihm entgegen, so muß man annehmen, daß der Erwachsene in der Regel nicht gegen den Himmel, sondern auf den Weg sehen wird; er muß dies ja auch dem Fuhrwerke gegenüber und soll es dem Radfahrer gegenüber thun. Wenn er also den Radfahrer sieht, so kann er ihn durch eine Seitenbewegung nicht stören und es kann auch zu keinem Conflict mit dem Radfahrer kommen. Kommt aber der Radfahrer von rückwärts, dann wäre es allerdings möglich, daß der Fußgänger, weil er von dem Herannahen des Radfahrers keine Ahnung hat, eine Seitenbewegung macht und die Collision ist gegeben. Gegen derartige Zusammenstöße trifft, glaube ich, § 5 genügende Vorsorge, indem er bestimmt, daß der Radfahrer in diesem Falle ein Zeichen mit der Glocke zu geben habe. Der Fußgänger weiß insolgedessen, daß hinter ihm der Radfahrer daherkommt, er wird sich umsehen und dann daselbe thun, wie wenn ihn der Kutscher, der ein Fuhrwerk lenkt, anruft. Ich glaube also, daß sicher durch das Glockenzeichen genügend dafür vorgesorgt ist, daß derartige Conflict leicht vermieden werden können, umjomehr, als im § 6 weiter gesagt ist, daß der Radfahrer, wenn er Fußgängern vorfahren will, das Tempo entsprechend zu mäßigen hat und zwar so entsprechend zu mäßigen, — daß er nur seinen Zweck erreicht. Er wird es anders mäßigen, wenn er im Trab Fahren den, mehr, wenn er im Schritt Fahren den und noch mehr, wenn er Fußgängern vorfahren will, vorausgesetzt, daß die Breite

der Straße es nicht gestattet, eine noch größere Distanz vom Fußgänger einzuhalten, als der Herr Abgeordnete Baron Wurzbach sie verlangt. Die Einhaltung einer solchen Distanz, welche einem Conflict möglichst auszuweichen gestattet, wird aber der Radfahrer als in seinem eigenen Interesse gelegen erachten, denn ein Aufstreifen zwischen Fußgänger und Radfahrer wird in 9 von 10 Fällen dem Radfahrer ungelegener sein, als dem Fußgänger, denn der Radfahrer ist immer leichter einem Sturze ausgesetzt und wird daher schon selbst die möglichst große Distanz einhalten.

Der nächste Antrag des Herrn Abgeordneten Baron Wurzbach geht dahin, daß das Fahren auf Fußwegen überhaupt verboten werde. In dieser Beziehung ist, glaube ich, in der Bestimmung des § 9 ein hinreichender Spielraum gegeben, indem es in Städten, Märkten und Orten, wo der Verkehr ein lebhafter ist, der Gemeindevertretung freigestellt wird, diejenigen Fußwege und Straßen zu bestimmen, auf welchen das Radfahren eingeschränkt oder auch gänzlich untersagt wird. Die richtigen Vorkehrungen in dieser Beziehung zu treffen wird also Sache der Localbehörden sein; ein Landesgesetz aber würde, glaube ich, zu weit gehen, wenn es sämtliche Fußwege von der Benützung mit dem Fahrrad ausschließen würde, weil da specielle Verhältnisse des einzelnen Ortes in Betracht kommen, auf welche das Gesetz nicht Rücksicht nehmen kann, auf welche aber die Localpolizei Rücksicht zu nehmen hat. Die Localpolizeibehörden werden daher, sobald das Gesetz in Wirksamkeit getreten ist, diese Frage gewiß nicht außeracht lassen, sondern jene Sicherheitsmaßregeln treffen, welche auch den weitgehendsten localen Anforderungen vollkommen zu entsprechen geeignet sind.

Deželni glavar:

Zeli še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Po besedah gospoda deželnega predsednika nimam ničesar več omeniti, ter predlagam, da se sprejme § 4., kakor je tiskan v prilogi 68.

Deželni glavar:

Preidemo torej na glasovanje. Gledé na predlog gospoda poslanca barona Wurzbacha, ki spreminja drugi odstavek § 4. bomo glasovali, najprej o prvem odstavku § 4., kakor ga predlaga odsek, potem o spreminjajočem predlogu gospoda poslanca barona Wurzbacha, in če se ta odkloni, o drugem odstavku § 4., kakor ga nasvetuje upravni odsek.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo prvemu odstavku § 4., kakor je tiskan v prilogi 68., izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prvi odstavek je sprejet po predlogu upravnega odseka.

Sedaj prosim glasovati o spreminjajočem predlogu gospoda poslanca barona Wurzbacha, in sicer o prvem odstavku, ki se glasi:

«Der Radfahrer hat jedem den Fußweg benützenden Fußgänger unter allen Umständen derart auszuweichen, daß zwischen dem Radfahrer und dem Fußgänger ein Zwischenraum von wenigstens ein Meter bleibt. Wenn dies nicht thunlich ist, so hat der Radfahrer auf die Fahrstraße abzulenken oder abzusitzen, fährt der Radfahrer auf der Fahrstraße, so ist demselben von den Fußgängern ebenso wie einem andern Fuhrwerk auszuweichen».

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Sedaj se bo glasovalo o drugem odstavku gospoda barona Wurzbacha, ki se glasi:

«Das Fahren auf selbständigen Fußwegen, welche nicht einer Fahrstraße entlang führen, ist untersagt».

Gospodje, ki se strinjajo s tem predlogom, izvolijo ustati.

(Se odkloni. — Wird abgelehnt.)

Predlog je padel.

Sedaj pride na glasovanje drugi odstavek § 4. po nasvetu upravnega odseka.

Gospodje, ki pritrjujejo temu odstavku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto in s tem je sprejet § 4. po nasvetu upravnega odseka. Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

V § 5. napravil je odsek malo spremembo. Po načrtu, kakor ga je predložil deželni odbor, mora kolesar, ako hoče mimo živalij, ki so plašljive, ali ki se plaše in mu voznik namigne, skočiti s kolesa. In če mogoče spraviti ima vozilo živalim izpred očíj. Tega pa naj ne stori nikdar v bližini plašljive živali! Kdor pozna razmere, vidi pa takoj, da se bo to vršilo vedno kolikor toliko v bližini živali. Ako se sprejme določilo, kakoršno nasvetuje deželni odbor, ta predpis ne bo nikdar v veljavo prišel, ker kolesar ne bo mogel nič drugega storiti, kakor šele v bližini živali s kolesa skočiti. Zato je odsek ta dostavek v toliko spremenil, da se nalaga kolesarju, da skoči s kolesa, če mogoče, ne prav blizu plašljive živali. Če je pa stvar kritična in je kolesar že pri živali, je pa vendar boljše, da vsaj takrat odskoči, kakor pa da bi se naprej peljal in žival popolnoma preziral.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Der Herr Abgeordnete Dr. Schaffer hat das Wort.

Abgeordneter Dr. Schaffer:

Der dritte Punkt dieses Paragraphen scheint mir nicht genug klar und präcise zu sein, zunächst im deutschen und bis zu einem gewissen Grade auch im slovenischen Texte, zum

mindesten aber erscheint es nothwendig, den Zusammenhang mit dem vorherigen Absätze herzustellen. Eine nähere Begründung für diese Behauptung erscheint nicht nothwendig, sie ergibt sich schon aus der Tendenz dieses Absatzes und ich erlaube mir daher eine abändernde Stilisirung in folgender Weise zu beantragen:

«Das gleiche Benehmen hat der Radfahrer auch beim Begegnen scheuender Thiere — insbesondere über Mahnung des Lenkers derselben — zu beobachten.

Če sreča kolesar plašljive živali, mu je isto tako ravnati — posebno ako ga opominja njih vodnik».

Deželni glavar:

Gospodje poslanci, ki podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Schafferja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride torej na glasovanje.

Gospod deželni predsednik se je oglasil k besedi.

K. k. Landespräsident Freiherr v. Hein:

Ich kann dem Antrage des Herrn Abgeordneten Dr. Schaffer gegenüber nichts bemerken und erhebe dagegen keine Einwendung. Wenn man indes gegen die gegenwärtige Stilisirung des letzten Alinea des § 5 Bedenken hegt, so wäre hier die Gelegenheit wahrzunehmen, den weitgehendsten, heute geäußerten Bedenken dadurch Rechnung zu tragen, daß in das letzte Alinea des § 5 eine Bestimmung aufgenommen wird des Inhaltes, daß überhaupt beim Begegnen dieselben Vorsichtsmaßregeln anzuwenden sind, wie beim Vorfahren. Der Unterschied liegt nach der gegenwärtigen Fassung des § 5 darin, daß beim Vorfahren der Radfahrer auf die Fußgänger gewisse Rücksichten zu nehmen hat, im letzten Alinea ist aber nur vom Benehmen beim Begegnen scheuender Thiere die Rede. Ich habe schon bei § 4 erwähnt, daß ich den Anschauungen des Herrn Abgeordneten Baron Wurzbach nicht in jeder Beziehung entgegen treten will und ich glaube, daß hier die Möglichkeit gegeben wäre, eine Verbesserung anzubringen, welche den Radfahrer durchaus nicht zu stark treffen würde. Wenn also von Seite des hohen Hauses dieser Anregung Rechnung getragen wird, so könnte meiner Ansicht nach der Gesetzentwurf nur gewinnen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Kar se tiče predloga gospoda poslanca dr. Schafferja, mi je omeniti, da obsega v bistvu ravno tisto, kar je sedaj izrečeno v tretjem odstavku § 5., samo da ima predlog gospoda dr. Schafferja to prednost, da je njegova štilizacija jasnejša in stvari primernejša. In zato za svojo osebo nimam ničesar proti temu predlogu,

dasiravno kot poročevalec ne morem storiti nič drugega, nego vzdržati predlog upravnega odseka.

Kar se tega tiče, da naj bi se cela stvar razširila na vse slučaje, ki so navedeni v drugem odstavku § 5., je mogoče, da bi bilo to umestno, ampak po mojem mnenju je glavna stvar venderle ta, če sreča kolesar plašljivo žival. Pešec ga bo že v pravem času videl in mislim, da v tem oziru ni treba nobenega posebnega predpisa. Drugače pa je gledé plašljivih živali. Zato zadostuje, ako sprejme visoka zbornica predlog gospoda tovariša dr. Schafferja. Zakon je bil nekoliko v hitrici predložen in mogoče je, da se bo pozneje pokazala potreba, napraviti kake dostavke ali spremembe. Ako bi se torej pozneje pokazalo, da tretji odstavek ne zadošča, bo prilika dana, da se zakon spremeni. Zaradi tega bi priporočal visoki zbornici, da se za sedaj ne spušča preveč v podrobnosti.

Vidimo sicer, da je ta (leva — linfe) stran naše zbornice že naprej sovražna celi stvari (Klici na levi: — Rufe links: «Wurzbach!») — Wurzbach ima tudi včasih svoje muhe. (Veselost. — Heiterkeit.) — Cela stvar je dandanes še malenkostna, zakon ima le namen, ustanoviti nekako podlago in kar je pomanjkljivega v njem, se bo lahko pozneje popravilo.

Prosim torej, da se sprejme tretji odstavek, kakor ga nasvetuje gospod poslanec dr. Schaffer, prvi in drugi pa po predlogu upravnega odseka.

Deželni glavar:

Preidemo na glasovanje in sicer bomo, ker spreminja predlog gospoda poslanca dr. Schafferja samo tretji odstavek predloga odsekovega, glasovali najprej v prvem in drugem odstavku o odsekovem predlogu in potem, po nasvetu gospoda poslanca dr. Schafferja, ter šele, ako bi ta padel v tretjem odstavku, kakor ga predlaga upravni odsek.

Gospodje poslanci, ki pritrjujejo prvemu in drugemu odstavku po nasvetu upravnega odseka, izvolijo ustati. (Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj bomo mesto o tretjem odstavku, kakor ga predlaga odsek, glasovali o spreminjajočem predlogu gospoda poslanca dr. Schafferja, katerega se gospodje morda še spominjajo (Klici: — Rufe: «Da, da!»), torej ga mi ni treba še enkrat čitati in prosim gospode, ki se ž njim strinjajo, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in torej odpade glasovanje o tretjem odstavku § 5., kakor ga nasvetuje upravni odsek.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 6. je odsek nekoliko razširil in sicer v tem oziru, da je predpisal, da mora kolesar počasneje voziti vselej, kadar hoče prehiteti pešce, vozove, jezdece ali znano živino. Kar je za pešce primerno, to naj velja tudi za živino, ker je v tem slučaju prehitovanje še veliko nevarnejše in zato je odsek bil mnenja, da naj se v zakon vzamejo vse eventualitete.

Dalje je odsek sprejel dostavek, da ima kolesar pri prehitevanji «primerno» bolj počasi voziti. Ozirati se ima na okolnosti, v jednom slučaju se mora bolj počasno, v drugem se sme bolj hitro voziti, kakor slučaj nanese.

Prosim, da se § 6. sprejme, kakor je tiskan.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

Gospod poslanec Zelen ima besedo.

Poslanec Zelen:

Visoka zbornica! Gospod poročevalec je omenil, da je v točki 6. izraz «primerno bolj počasi» boljši kakor samo izraz «bolj počasi». Jaz pa mislim, da bi bilo bolje reči samo «počasi voziti», kajti beseda «primerno» se glasi, da sme kolesar počasi voziti ali pa tudi ne. Ker je izraz «bolj», osobito pa «primerno» jako raztegljiv, z ozirom na to, in da so kolesarji po ozkih ulicah že čestokrat nesrečo provzročili, bi predlagal, da se besedi «primerno bolj» izpustiti, in da se v točki 6. dotični pasus glasi: «počasi voziti».

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Zelena, izvolijo ustati.

(Se ne podpre. — Wird nicht unterstützt.)

Predlog ni podprt in torej tudi ne pride v razpravo in na glasovanje.

Želi še kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati o odsekovem predlogu.

Gospodje, ki pritrujejo § 6., kakor je tiskan, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 7. naj se sprejme, kakor je tiskan.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Papež ima besedo.

Poslanec dr. Papež:

Gotovo je določba § 7., da sme kolesar od mraka do svita voziti le s kolesom, ki ima svetlo belo luč, ki sveti v mer voznje in je že iz daljave vidna, posebno za osobni obrat jako umestna; ne vem pa, ali bo ta luč ustregla vsakemu kolesarju v to svrhu, da bo on mogel pravočasno zapaziti vsako zapreko. Utegne se pa tudi pripetiti, da kolesar, ako ima kak nujni posel in je prisiljen nanagloma poslužiti se kolesa — in to se bo lahko zgodilo, ker, kakor je že gospod poročevalec poudarjal, kolesarstvo ni več sam šport, ampak je tudi

dosti resnega pri tej stvari — vozi brez luči. Gotovo je — in posebno v zadnjem času so se pripetili taki slučajji — da se kolesarju kaj lahko zgodi nesreča, če vozi skozi mitnico in šranga ni zadosti razsvetljena. Jaz sam sem bil navzoč pri takih slučajjih in nesreča je bila večja ali manjša. To mi daje povod, pri tem paragrafu izreči neko željo, ki bi pa, ako se jej ugodi, ne ustrezala samo kolesarjem, ampak tudi vozovom. Ravno včeraj ob 10. uri zvečer sem videl, da je nek voz, ki je primerno hitro vozil, treščil ob mitnico pri koliseji na strani proti Narodnemu domu. Zato bi izrekel željo, naj bi se javna uprava prepričala, da so mitnice res nezadostno razsvetljene. Če je to že v Ljubljani, gotovo je na deželi še slabše. Želeti bi bilo, da se pri mitnicah napravi taka razsvetljava, kakor pri železnicah. Tam visi luč v sredi zapore in to mora videti tudi kolesar, ki ima svojo luč pod životom, ali pa če je tudi nima.

Zato si usojam, akoravno to spada prav za prav v cestnopolicijski red, staviti sledeči predlog:

«Visoki deželni zbor naj sklene:

Deželnemu odboru se naroča, da naj takoj potrebno ukrene, da se visoka deželna vlada obvesti o nezadostni, ponočnemu obratu z vozmi in kolesi nevarni razsvetljava mitnic ter isto naprosi, da bi uredila to razsvetljava mitnic na enaki način, kakor se nahaja pri zatvornicah južne železnice ob državnih cestah v Ljubljani.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca dr. Papeža, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in je torej v razpravi. Želi še kdo besede? Gospod deželni predsednik ima besedo.

K. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Die Resolution des Herrn Abgeordneten Dr. Papež hat die Unterstützung des hohen Hauses gefunden. Ich kann nur erklären, daß ich diesen Antrag zur Kenntnis nehme und daß von Seite der Regierung das Erforderliche getroffen werden wird, damit demselben Rechnung getragen wird. Es ist in den straßenpolizeilichen Anordnungen ohnehin vorgeschrieben, daß Mautschranken zu beleuchten sind; ich betone aber, daß bisher keine Klagen oder Beschwerden wegen Nichtbeachtung dieser Vorschrift an die Landesregierung gelangt sind. Immerhin ist aber das eine wichtige polizeiliche Angelegenheit, welcher die Regierung sehr gerne Rechnung tragen wird.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Tavčar:

Nimam nič omeniti.

Deželni glavar:

Ker ne, bomo glasovali in prosim gospode, ki pritrjujejo § 7., kakor je tiskan, da izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim še glasovati o resoluciji gospoda poslanca dr. Papeža.

Gospodje, ki se strinjajo s to resolucijo, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Resolucija je sprejeta.

Prosim gospoda poročevalca, da nadaljuje.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 8. se je v toliko spremenil, da se je slovensko besedilo z nemškim spravilo v soglasje.

Predlagam, da se § 8. sprejme, kakor je tiskan.

(Obvelja. — Angenommen.)

§ 9. naj se sprejme, kakor je tiskan.

(Obvelja. — Angenommen.)

K § 10. je sklenil odsek, napraviti primeren dostavek gledé tujih kolesarjev. Po tem paragrafu je namreč vsaki občini prepuščeno, da sme vpeljati vozne izkaznice, ki veljajo potem za vsako občino v celi kronovini. Ozirati se je pa bilo tukaj na slučaj, če pride tuj kolesar iz občine, ki ni izdala izkaznice, v občino, kjer so izkaznice predpisane. Kaj naj se potem zgodi? Ali mora tak kolesar, če pride v Ljubljano, takoj prositi za izkaznico in plačati pristojbino, kakor hitro prestopi mejo občine? Ako bi tega dostavka ne bilo, potem bi se zakon lahko tako tolmačil, da bi vsakega, ki prikolesari v Ljubljano in nima legitimacije, takoj lahko prijeli: «Prijatelj, pojdi z menoj na magistrat in plačaj pristojbino.» Upravnemu odseku se je primerno zdelo, da se stvar ne vrši tako strogo, temveč da kaže, takim občinam, ki bodo izkaznice izdajale, zapovedati, da tako nakaznico smejo od tujega kolesarja zahtevati šele, ako ostane in vozi nekaj časa po občini. Mislil je, da naj bi se tak tuj kolesar vsaj tri dni pustil v miru in šele, ako bi dalje časa hotel ostati, moral bi dobiti svojo izkaznico. Zato nasvetuje odsek, da naj se prvi odstavek § 10. glasi tako-le:

«Za mesta, trge in zdravilišča sme občinski zastop vrhu tega dopustiti vožnjo s kolesi po cestah in ulicah le proti vozni izkaznici, katero izda občina na podstavi izkušnje, napravljene pri kakem kolesarskem društvu ali na sploh primeren način. Občinski zastop sme tudi določiti, da morajo tuji kolesarji, ki nimajo nikake izkaznice ter bivajo v občini vsaj tri dni, za izkaznico poprositi, če naj se jim še daljna vožnja dopusti.»

Drugo ostane nespremenjeno in odsek nasvetuje, da se sprejme § 10., kakor je tiskan v prilogi 68.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec Hribar se je oglasil k besedi.

Poslanec Hribar:

Predno je ta predloga prišla pred visoko zbornico, pečal se je s kolesarskim redom tudi občinski svet ljubljanski. Tudi v načrtu, ki se je razpravljal v občinskem svetu ljubljanskem, je v nekem paragrafu določba, da se mora vsak kolesar, ki hoče dobiti izkaznico, izkazati z izkušnjo, ki jo je napravil pri kakem kolesarskem društvu ali pred komisijo.

Po temeljitnem in vsestranskem posvetovanji pa je prišel občinski svet do prepričanja, da je najboljšje, ako se izpit popolnoma opusti in sicer zakaj? Zato, ker bi se, ako se vpeljejo ti izpiti pri kolesarskih društvih, prvič s tem neprimerno protežovala kolesarska društva, kajti kdor bo hotel napraviti tak izpit, bo se moral najprej pri kakem kolesarskem društvu vpisati za člana; drugič pa taka izkušnja še ne bo nikakoršno zagotovilo, da je dotični kolesar res zadostno izvežban, ker bodo društva svojim članom nasproti vedno rada jedno oko zatisnila, ter jim dala spričevala, na podlagi katerih bodo smeli zahtevati od občine izkaznico. Vsaj je tudi lahko mogoče, da se bodo izpiti napravljali pri takih kolesarskih društvih, ki bodo na vse prej gledala, kakor na to, ali je kolesar dobro izvežban ali ne. Mogoče, da se napravijo zaveze pod imenom kolesarska društva samo zato, da bodo tistim, ki hočejo dobiti izkaznice, dajala spričevala, da znajo dobro voziti in taka spričevala gotovo ne bodo imela nobene vrednosti.

Stvar ima pa še drugo lice. Tukaj je določeno, da imajo občine pravice, na vožnjo s kolesi nalagati takse n. pr. v Ljubljani za ubožni zaklad. Ako pa predpišete, da se sme izkaznica izdati le na podlagi izkušnje, napravite kolesarju s tem nov davek, ker bodo kolesarska društva gotovo za spričevala tudi pobirala kako pristojbino in na ta način onemogočite marsikateri občini, ki bi hotela popolnoma izkoristiti tisti znesek, kateri sme pobirati za ubožni zaklad, doseči svoj namen, ker bo vedno morala misliti na to, da je kolesar pri društvu, pri katerem je napravil izkušnjo, že moral plačati vstopnino in bržkone tudi kako pristojbino za izkušnjo.

Kar se torej tiče izpitov pri kolesarskih društvih, mislim, da bi na jedni strani občina še ne imela nobenega zagotovila, da dotični, ki se izkaže s spričevalom, res zna dobro voziti, na drugi strani pa bi bila taka določba tudi lahko občinam na kvar, ker bi ne mogle popolnoma izkoriščati pravice, katero jim podaje zakon, da smejo namreč za izdajo izkaznic pobirati do 5 gld. pristojbine.

Zakon pa pravi, da je mogoče napraviti to izkušnjo tudi na sploh primeren način. Jaz to tako razumem, da lehko kolesar napravi izkušnjo pred komisijo, obstoječo morda iz jednega ali dveh kolesarjev in kakega občinskega organa, ki bi komisijo vodil. Ako je to določbo tako tolmačiti, ne dosežete ž njo drugega, kakor sitnosti in troške za občino, ne da se bo dal doseči kak uspeh. Kako naj se pa izkušnja vrši? Članovi komisije bodo morali koleasa zasesti in se z dotičnikom okolu voziti, da se bo videlo, ali zna voziti ali ne, kajti če kdo samo pred njimi v

kolobarji vozi, to še ni zadostno zagotovilo, da je v resnici zadosti izvežban kolesar. Ako se pa hoče reči s temi besedami, da je dotični občini ali okrajnemu glavarstvu, ki ima nakaznico izdajati, na prosto voljo dano, da razsodi okolnost, ali je kdo dobro izvežban kolesar ali ne, potem mislim, da bi bila določba preveč nevarna.

Jaz sem torej proti takemu izpitu in sem za to, da se izda izkaznica vsakemu, ki pride s prošnjo. Pomisliti je pred vsem, da so tisti, ki ne znajo dobro voziti, za občinstvo manj nevarni, kakor oni, ki dobro vozijo in včasih kakor blisek drve po cestah. Dotični, ki ne zna dobro voziti, je pred vsem nevaren samemu sebi in svojim zdravim udom, oni pa, ki dobro vozi, je nevaren tudi drugim.

To so razlogi, ki so se uvaževali v občinskem svetu ljubljanskem ter ga dovedli do prepričanja, da je izkušnjo opustiti. Prosil bi tudi visoko zbornico, pridružiti se temu mnenju in torej predlagam, da naj bi se v § 10. izpustile vse določbe, ki govore o izkušnji, da bi se torej prvi odstavek § 10. glasil takole: Za mesta, trge in zdravilišča sme občinski zastop vrhu tega dopustiti vožnjo s kolesi po cestah in ulicah le proti vozni izkaznici, katero izda občina — in nemški: Für Städte, Märkte und Curorte kann die Gemeindevertretung überdies das Befahren von Straßen und Gassen mit Fahrrädern von dem Besitze einer Fahrlegitimation abhängig machen, welche von der Gemeinde ausgestellt wird.»

Deželni glavar:

Gospodje, ki podpirajo predlog gospoda poslanca Hribarja, izvolijo ustati.

(Se podpre. — Wird unterstützt.)

Predlog je zadostno podprt in pride torej na glasovanje.

Želi še kdo besede?

Gospod deželni predsednik ima besedo.

H. k. Landespräsident Freiherr von Hein:

Hoher Landtag! Angesichts der vorgerückten Stunde möchte ich mich nur mit wenigen Worten über den vorliegenden Antrag aussprechen. Mir kommt es vor, daß derselbe überflüssig ist, der § 10 jetzt ja nichts Bindendes hat, er gibt nur den Gemeindevertretungen der Städte, Märkte und Curorte eine gewisse Berechtigung. Wenn nun eine Stadtgemeinde, eine Marktgemeinde oder ein Curort von dieser Berechtigung keinen Gebrauch machen will, so wird er eben keinen Gebrauch davon machen; wenn aber eine Gemeindevertretung zu der Ueberzeugung gekommen sein wird, daß mit Rücksicht auf die localen Verhältnisse eine etwas schärfere Regelung des Verkehrs mit Fahrrädern nothwendig sei, dann wird sie Beschlüsse fassen, wie sie durch § 10 ermöglicht sind. Ich erblicke also im § 10 nur eine Berechtigung, keineswegs aber eine Verpflichtung und sehe keinen zwingenden Grund ein, warum deshalb § 10 nicht so angenommen werden könnte, wie er hier vorliegt. Im Schoße der Gemeindevertretung von Laibach ist man zu der Ueberzeugung gekommen, daß für Laibach ein derartiges Vorgehen, wie es im § 10 in

Ausficht genommen wird, bezüglich der Fahrlicenzen nicht am Platze wäre; warum aber die Anschauung der Stadt, gemeinde Laibach für das ganze Land maßgebend sein soll, dafür finde ich keinen Grund. (Poslanec grof Barbo. — Abgeordneter Graf Barbo: «Sehr gut!») Mir kommt es vor, daß Curorten sehr viel daran gelegen sein kann, daß man Fahrkünstlern, die erst in der Entwicklung begriffen sind, das Befahren der Straßen nicht gestatte, sondern nur solchen, die perfecte Fahrer sind und von deren Fertigkeit die Behörde sich die Ueberzeugung verschafft hat. Wenn man in Laibach dies nicht für nothwendig findet, dann steht es ja der Gemeindevertretung frei, von der Bestimmung des § 10 Umgang zu nehmen, aber deshalb allen anderen Orten die Freiheit nehmen zu wollen, einer anderen Ueberzeugung sein zu können, als der Gemeinderath von Laibach, dafür sehe ich den Grund nicht ein. (Poslanec grof Barbo. — Abgeordneter Graf Barbo: «Sehr richtig!») Ich glaube also, daß § 10 so angenommen werden kann, wie er hier steht. Eine Bemerkung möchte ich noch machen. Es ist allerdings richtig, daß oft die eigentlichen Fahrkünstler gefährlicher sein können, als diejenigen, welche das Rad nicht beherrschen. Das gebe ich zu, nicht aber die Consequenz, daß, weil diejenigen, die gut fahren, noch gefährlicher werden können, als der Anfänger, deshalb der Anfänger nach Belieben schalten und walten kann, weil die anderen noch gefährlicher sind. Diese Consequenz gebe ich nicht zu und bitte daher das hohe Haus, diesen Antrag abzulehnen.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? Gospod poslanec Hribar ima besedo.

Poslanec Hribar:

Ako bi se § 10. tako mogel tolmačiti, kakor je gospod deželni predsednik povedal, bi jaz ne bil predlagal, da naj se izpusté določbe o izkušnji. Ali kakor se § 10. glasi, bo morala mestna občina Ljubljanska, dasiravno se je izrekla proti izkušnji, odrediti, da se mora vsakdo, kdor hoče dobiti izkaznico, s spričevalom izkazati. Tukaj se pravi, da sme občina dopustiti vožnjo s kolesi le proti izkaznicam, katere pa izda na podstavi izkušnje. Marsikatere občina bo hotela imeti svoje kolesarje v pregledu in zato je treba, da izda izkaznice, katerih pa ne sme drugače izdajati, kakor na podlagi izkušnje. Zato sem jaz stavil ta predlog.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Niče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec dr. Tavčar:

Po mojem mnenju predlog prijateljja Hribarja ni prav umesten, a tudi ne iz razlogov, katere je navajjal gospod deželni predsednik, ki je ta predlog, kakor menim, napačno razumel. Gospod poslanec Hribar se nikakor ni postavil na stališče, da bodi tisto, kar se je

v Ljubljani za dobro spoznalo, merodajno za celo deželo. Sklep mesta ljubljanskega zdi se mi nekoliko pomanjkljiv. Po mojih mislih je izkaznica spričevalo, da sme dotični kolesar po občini voziti, podlaga takega spričevala pa je, da se je občina uradno prepričala, da je dotičnik k vožnji zmožen. Ako se take listine izdajajo, potem se je vender uradu treba na to ozirati, ali je dotičnik izkazal zmožnost kot kolesar ali ne. In zato vzdržujem predlog upravnega odseka. Določba se mi zdi jako potrebna, če že ne zaradi drugega, vsaj zaradi tega, da se varujejo kosti mladih ljudi, ki na vsak način hočejo vozariti, pa ne znajo. Zato mora biti neka podlaga in urad mora skrbeti, da vsak tak, ki je nesposoben in le vozi, da si lomi noge in da molestira druge ljudi, ne dobi izkaznice. Zato mislim, da je umestno, kar odsek predlaga, in prosim, da visoka zbornica sprejme § 10., kakor je tiskan.

Deželni glavar:

Glasovali bomo na ta način, da najprej glasujemo o § 10. izpustivši one vrste, katere predlaga gospod Hribar, da se izpuste in potem se bo glasovalo o pristavku glede izkušnje posebej.

Prosim gospode, ki glasujejo za § 10. izpustivši besede: «katere izda občina na podstavi izkušnje, napravljene pri kakem kolesarskem društvu ali na sploh primeren način» in nemški: «welche von der Gemeinde auf Grund des Ergebnisses einer von einem Radfahrerverein oder sonst in geeigneter Weise vorgenommenen Prüfung ausgestellt wird» — izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto.

Sedaj prosim glasovati še o ravnokar prečitanem dostavku glede izkušnje.

Gospodje, ki pritrjujejo temu dostavku, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Sprejeto, in s tem je odobren § 10., po predlogu upravnega odseka.

Prosim nadaljevati.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 11. se je v zadnjem odstavku nekoliko spremenil. Kakor visoka zbornica ve in kakor je iz tiskanega poročila posnela, hoče zakon nekaj ustvariti, kar je popolnoma podobno cestnopolicijskemu redu z leta 1874. Tam je natanko povedano, kam se stekajo globe, namreč v fond cestnega okrajja. Večina upravnega odseka pa je bila mnenja, naj bi se globe vsled prestopkov kolesarskega reda stekale v ubožni zaklad dotičnih občin. Ta pomen ima dostavek, katerega upravni odsek predlaga, dasiravno se od kolesarjev prav za prav najbolj take ceste rabijo, ki so v oskrbi okrajnih cestnih odborov.

Predlagam, da se § 11. sprejme, kakor je tiskan.

Deželni glavar:

Zeli kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, prosim glasovati. Gospodje, ki hočejo § 11. sprejeti, kakor je tiskan, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Prosim nadaljevati.

Poročevalec dr. Tavčar:

§ 12. naj se sprejme, kakor je tiskan.

(Obvelja. — Angenommen.)

(Bere uvod in naslov zakonskega načrta, ki obveljata brez debate. — *Liest Eingang und Titel des Gesetzentwurfes, welche ohne Debatte angenommen werden.*)

Predlagam, da se načrt zakona sprejme še v tretjem branji.

Deželni glavar:

Gospod poročevalec predlaga branje v celoti.

Gospodje, ki pritrjujejo ravnokar v drugem branji sprejetemu načrtu zakona tudi v celoti, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Načrt zakona je sprejet v celoti in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Na vrsto pride:

10. Ustno poročilo upravnega odseka o samostalnem predlogu gospoda poslanca Ivana Hribarja in tovarišev glede ustanovitve deželne zavarovalnice proti požaru, toči in živinskim boleznim (k prilogi 64.).

10. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses über den selbständigen Antrag des Herrn Abgeordneten Ivan Hribar und Genossen in Anwesenheit der Errichtung einer Landes-Versicherungsanstalt gegen Feuerschaden, Hagel und Viehkrankheiten (zur Beilage 64.).

Poročevalec dr. Tavčar:

Upravni odsek, kateremu je bil izroččen samostalni predlog gospoda poslanca Ivana Hribarja in tovarišev, tičoč se ukrepov, katere je deželnemu odboru staviti, predno reši meritorno predlog poslanca Ignacija Žitnika in tovarišev, bil je mnenja, da je ta predlog umesten in sicer umesten zategadelj, ker je vsekako želeti, da se pri razmotrivanju tako važnega vprašanja, kakor bi bilo vprašanje, ki naj se reši po predlogu gospoda poslanca Žitnika in tovarišev glede ustanovitve deželne zavarovalnice z neobligatornim zavarovanjem proti požaru, toči in živinskim boleznim, postopa temeljito in vsestransko in da se posluži tudi tistih sredstev, katere ponuja predlog gospoda poslanca Hribarja.

Jedina sprememba nasproti predlogu tovariša Hribarja obstoji v tem, da upravni odsek v drugem odstavku svojega predloga nasvetuje, da naj bi se c. kr. osrednji statistični urad na Dunaji naprosil, da deželnemu odboru dopošlje statistični materijal, pa ne

le o točah in živinskih boleznih, ampak tudi o požarih, ker je to glavni oddelek.

Ker predlog gospoda poslanca Hribarja in tovarišev nima drugega namena, kakor da se napoti deželni odbor, da popolni svoje informacije glede Žitnikovega predloga, se upravni odsek ni imel spuščati na meritorno stran te zadeve, ampak je bil v splošnem oziru le mnenja, da je predlog popolnoma priporočljiv.

Zategadelj upam, da se tudi visoka zbornica ne bo podala v razširjeno razgovarjanje današnjega predloga, kajti za stvarno razpravo bo prilika dana takrat, kadar nam bo deželni odbor prinesel svoje nasvete o predlogu tovariša gospoda Žitnika.

V imenu upravnega odseka imam torej čast predlagati:

«Visoki deželni zbor skleni:

Deželnemu odboru se naroča, naj se, predno se spusti v meritorno reševanje predloga poslanca Ignacija Žitnika in tovarišev gledé ustanovitve deželne zavarovalnice z neobligatornim zavarovanjem proti požaru, toči in živinskim boleznim, obrne:

- a) do c. kr. zavarovalnega urada pri ministerstvu za notranje zadeve na Dunaji s prošnjo, naj bi mu blagovolil o tem izraziti svoje mnenje;
- b) do c. kr. osrednjega statističnega urada na Dunaji s prošnjo, da mu dpošlje statistični materijal o točah, živinskih boleznih in požarih v vojvodini Kranjski v letih 1880 do 1895.

Deželni glavar:

Želi kdo besede?

Gospod poslanec dr. Žitnik ima besedo.

Poslanec dr. Žitnik:

Visoka zbornica! Z ozirom na kratek čas in z ozirom na to, da odsek priporoča deželnemu odboru, naj pripravi statistične podatke tudi o požarih, hočem biti kolikor mogoče kratek in se omejiti le na nekatere točke govora gospoda župana ljubljanskega, ki me je napadal, če smem tako reči, v nekem rustikalnem, prav nesalonskem tonu. Odgovarjati mu pa moram, da se ne bo mislilo, da mi je popolnoma sapo zaprl. Ko bi seveda hotel zavračati vse nelogične sklepe v njegovem govoru in odgovarjati na vse, kar je on porabil, potreboval bi par ur.

Gospod poslanec Hribar niti z besedico ni omenil predloga, katerega je stavil, ampak njegov namen je bil, samo smešiti mojo osobo in moje somišljenike. Ali je stvari koristil, ne vem, to pa vem, da svojega namena ni dosegel. Hotel je reči: «Kaj pa Ti govoriš, vsaj ničesar ne razumeš. Kar si govoril, pobral si iz govorov državnih poslancev».

Tako očitanje je naravnost otroško, kajti vsakdo se mora dobro poučiti o važnih vprašanjih, o katerih hoče govoriti. Nikdo ni učen padel iz nebes in gospod poslanec Hribar svojih nepreglednih številk tudi ni iz zraka izpisal. Čemu pa se tiskajo knjige in stenografski zapiski? In čemu je gospod Hribar sam naglašal,

da hoče imeti svoj govor v stenografskem zapisniku? Če sem se hotel poučiti, nakupil si knjig in jih prečital, čital tudi govore državnih poslancev, ki se tičejo te stvari, ali je to kaka sramota? Gospod poslanec Hribar sam je bil toli prijazen, da mi je posodil štiri letnike znanega Ehrenzweiga, ki z živo orientalsko domišljijo piše proti javnim zavarovalnicam ter toži o izgubi «poštenega» dobička zasebnih zavarovalnic vsled velike konkurence. Ali naj bi bil jaz, mesto da sem čital vse te knjige in se skušal v njih natančno poučiti, šel gospoda poslanca Hribarja za svet vprašat? Kaj pa bi bil pri njem izvedel? On bi me bil sicer prijazno vsprejel, kakor je to sploh njegova navada, toda gledé stvari same bi mi bil rekel: «Prijatelj — —» ali ne prijatelj (Poslanec Hribar: «O pač, pač!») torej «Prijatelj, deželne zavarovalnice delajo umazano konkurenco zasebnim zavodom, ki imajo jedini privilegij obstanka. Ti si «kapucin» in ljudski tribun, ker kot poslanec svojim volilcem pojasnjuješ idejo, napravo, ki bi bila po mojih mislih jako nekoristna za deželo. Če že hočete deželno zavarovalnico, potem zavarujte samo proti toči in živinskim boleznim, kajti tukaj je velikansk riziko, to zavarovanje je stava v loterijo, zasebnim zavarovalnicam pa pustite zavarovanje proti požarom, ker so računi o premijah in odškodninah v tej stroki gotovejši in zanesljivejši». To bi mi bil odgovoril gospod poslanec Hribar. In da je gospod Hribar pripravljen prepustiti deželam le zavarovanje proti toči in živinskim boleznim, to kaže njegov predlog, v katerem je previdno zamolčal statistične podatke o požarih, na katere je moral šele upravni odsek priti.

In navzlic temu je njegov predlog poleg poslanca dr. Tavčarja podpisalo šest «črnih klerikalcev», med njimi tudi jaz sam, akoravno sem po mnenji gospoda poslanca Hribarja najbolj črn. To pa jasno dokazuje, da nisem izražal veselja, ker gospod Hribar tedaj, ko se je o tem vprašanji v zbornici sklepalo, ni bil navzoč. To je bila sreča le zaradi tega, ker bi se bila sicer ulila čez nas ploha njegovega govora (veselost na levi — *Seiterfeit fünf*).

Gospod poslanec Hribar je dejal, da je prisilno zavarovanje jako odijozno. Da, «prisilno» zavarovanje je odijozno, jaz poznam kmetsko prebivalstvo, kakor gospod Hribar in priznavam, da je to res, da je odijozno. Toda za koga? Samo za tiste malomarne posestnike, ki računajo samo na slepo srečo in se povsem zanašajo na sv. Florijana, in pa za revne ljudi, ki ne zmorejo visokih zavarovalnin. Sicer pa je že sedaj vsak skrben gospodar moralno prisiljen, da zavaruje svoja poslopja. Odločno pa bi se morali ustavljati načelu, da bi vsakdo moral biti zavarovan, ali zavarovanec naj bi si sam izbral zavarovalnico, kajti to bi bila le voda na kolesa privatne špekulacije, ne pa na korist gospodarjem. Zasebne zavarovalnice bi se množile, kakor gobe po dežji, ob enem pa polomi. To nas uči zgodovina zavarovanja.

Gospod poslanec Hribar je trdil, da je v Avstriji mnogo uzorno urejenih zasebnih zavarovalnic. To je resnica, ali s tem je tudi priznal, da jih je mnogo,

ki niso uzorno urejene. Ali pa vsak priprost človek vé, katere so uzorno urejene?

Spominjajte se, gospoda moja, koliko upora je bilo ravno od strani gospoda Hribarja in njegovih somišljenikov, ko je dežela sama v svojej režiji začela pobirati naklado na žganje. (Poslanec Hribar — Abgeordneter Hribar: «Vsaj to ni res!» Klici v središču — Rufe im Centrum: «To je kaj drugega!») To je popolnoma analogna stvar. Danes, gospodje, pa ste vsi zadovoljni, ko vidite veliko korist za deželo in veste, da bi bili sicer morali deželno naklado povišati na 50%.

O kapitalizmu ne bom govoril. Jaz nisem neprijatelj kapitala; vem, da ga potrebujemo, želim pa, da se uporablja po krščanskih načelih.

Gospoda bôde «Katoliška tiskarna,» dasiravno vsi njeni odborniki delujejo brezplačno in je ves čisti dohodek odločen v podporo dobrega časopisja in knjig. Zakaj ne zaprete «Narodne tiskarne,» ki je še močnejši konkurenčni zavod? Da je «Slovenija» propadla, temu je bilo največ vzrok, da se odbor ni omejil na domačo zemljo, nekaj pa tudi šampanjec.

Ker so mi gospodje tovariši samo 10 minut časa dali, hitim k koncu. Prepričan sem o rodoljubji gospoda poslanca Hribarja, želel bi pa, da naj bi on tudi v tem oziru nekoliko zatajil svoje samoljubje in kot veščak uredil deželno zavarovalnico. Banko «Slavijo» povzdignil je na stopinjo, da je danes jeden prvih zavarovalnih zavodov v državi, njemu se bo gotovo posrečilo, urediti tudi deželno zavarovalnico tako, da bo uspevala in prinašala deželi čisti dobiček. Če se bo to zgodilo, potem, gospodje, sem Vam porok, da bomo jaz in vsi moji somišljeniki od čistega dobička deželne zavarovalnice z veseljem naklonili podpore tudi za višjo slovensko deklisko šolo in za gledališče. (Veselosť — Heiterkeit.) Sicer pa je gospod poslanec Hribar — to je moja sodba — govoril kot «iudex in propria causa.»

(Živahno odobravanje na levi — Lebhafter Beifall links.)

Deželni glavar:

Želi še kdo besede? — Gospod poslanec Hribar se je oglašil k besedi.

Poslanec Hribar:

Gospoda moja! Dogovorila sva se z gospodom predgovornikom, da bodeva govorila on deset in jaz pet minut. Priznavati moram, da je njegov govor bil miren in stvaren in ker gospod predgovornik ž njim ničesar ni ovrigel, kar sem jaz trdil, bi se jaz, prav lahko besedi odrekel. Da tega ne storim, temu je vzrok, ker se mi zdi potrebno, da s par besedami reagujem na zadnje besede njegove, namreč, da sem jaz utemeljevaje v zadnji seji svoj predlog, govoril kot iudex in propria causa. Gospoda moja, kaj takega se ne sme nikomur očitati. Vsakdo ima pravico, z svojega stališča zagovarjati in zastopati tiste narodno-gospodarske nazore, ki se mu zde najbolj pravi. Ako gospod predgovornik meni to očita, ki sem govoril kot veščak — on sam je to priznal — potem bi se moralo tudi reči

juristu: Ti ne smeš govoriti o pravniskih stvareh; duhovnu: Ti ne smeš govoriti o duhovenskih stvareh in, gospoda moja, Vam, ki se pečate s kmetijstvom — obžalujem, da ne vidim gospoda Povšeta — od Vas bi se moralo zahtevati, da ne smete govoriti o kmetijstvu.

V drugem gospod poslanec Žitnik ni ovrigel niti jedne moje trditve. On me ni prepričal; vem tudi, da jaz njega ne bom prepričal, in da bo on vedno ohranil tiste svoje narodno-gospodarske nazore, ki jih že tako dolgo razpravlja na ljudskih shodih. Zaradi tega mislim, da ni potreba, da bi porabil vseh tistih pet minut, ki so po medsebojnem dogovoru bile meni namenjene, temveč da je bolje, ako sklenem svoj govor.

Deželni glavar:

Želi še kdo besede?

(Nič se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Gospod poročevalec?

Poročevalec dr. Tavčar:

Nimam ničesar opomniti.

Deželni glavar:

Torej prosim glasovati. Gospodje, ki pritrjujejo predlogu upravnega odseka, izvolijo ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in s tem je ta točka dnevnega reda rešena.

Daljna točka to je:

11. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnjah deželnih uradnikov Franca Pečnika in Ivana Zupanca za dovolitev starostnih osebnih doklad in o prošnji Marije Pfeifer, udove deželnega kancelijskega adjunkta, za zvišanje pokojnine.

11. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petitionen der landchaftlichen Beamten Franz Pečnik und Johann Zupanc um Bewilligung von Dienstalters- und Personalzulagen und über die Petition der Maria Pfeifer, landchaftlichen Adjunctenswitwe, um Pensionserhöhung.

se bo razpravljala v tajni seji.

Prekinem torej javno sejo.

Gospode poslušalce prosim, da ostavijo galerijo. (Zgodi se. — Geschicht.)

(Javna seja prestane ob 2. uri popoldne in se ob 2 $\frac{1}{4}$ uri zopet otvori. — Die öffentliche Sitzung wird um 2 Uhr nachmittags unterbrochen und um 2 $\frac{1}{4}$ Uhr wieder eröffnet.)

Deželni glavar.

Otvorjam javno sejo. Prosim gospoda zapisnikarja poslanca Kalana, da prečita zapisnik tajne seje.

Poslanec Kalan

(bere: — liešt:)

Franc Pečniku, kancelijskemu adjunktju pri deželnem pomočnem uradu se dovoljuje osebna doklada letnih 100 gld. od 1. julija 1896 do tje, dokler ne pride v višjo plačilno stopinjo.

Ivanu Zupancu se dovoljuje letna osebna doklada v znesku 100 gld. za toliko časa, dokler ne pride v višjo plačilno stopinjo, počenši s 1. julijem 1896.

Udovi Mariji Pfeifer po umrlem kancelijskem adjunktju se postavlja pokojnina letnih 350 gld. zviša na 450 gld. ter dovoli jedenkratna podpora v znesku 100 gld., za njene nepreskrbljene otroke za letos po 50 gld. za vsacega.

Deželni glavar:

Ima kdo izmed gospodov poslancev kaj omeniti glede zapisnika tajne seje?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker ne, izrekam, da je zapisnik današnje tajne seje potrjen.

Visoka zbornica! Dospeli smo do konca tega zasedanja, katero se je pričelo dne 28. decembra preteklega leta. Bilo je izvanredno dolgo, kajti mi štejem 19 sej. V teku 19 let, kar imam čast biti član visokega deželnega zbora, se je prekoračilo stevilo sej le v zasedanji leta 1885/86, katero je štelo 20 sej.

Da se je v tolikih sejah sedanjega zborovanja mnogo važnega gradiva razpravljalo in rešilo, je umevno. Če bi hotel tudi samo bolj važne zadeve nastevati, porabil bi za to mnogo časa. Za ozirom na dolgotrajno današnjo sejo, ko smo že vsi nekoliko utrujeni, bo gotovo gospodom poslancem ustrezno, če opustim tako rekapitulacijo.

Da so slavni odseki visoke zbornice vsled mnogegega in važnega gradiva izvanredno veliko posla imeli, katerega so tudi marljivo in točno reševali, bode priznavala tudi visoka zbornica in gotovo mi pritrjuje, če izrekam odsekom in načelnikom zahvalo visokega deželnega zbora za njih trud.

Wenn ich mir auch erlaube, der eifrigen und intensiven Mitwirkung dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses mit Dank Erwähnung zu thun, so bin ich überzeugt, daß mir heute nicht mehr Vorwurf gemacht wird, wie dies anläßlich meiner Eröffnungsrede geschehen ist, — wie ich damit um ein Bündnis der Herren vom Großgrundbesitze mit den Abgeordneten der Landgemeinden werben würde (Poslanec dr. Tavčar — Abgeordneter Dr. Tavčar: «Ste priliko zamudili!»), sondern mein Dank und die Anerkennung des erspriesslichen Wirkens dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses war und

ist nur eine Emanation jener Objectivität, welche ich consequent seit meinem Eintritte in den hohen Landtag auch den Deutschen im Lande gegenüber bewahrt habe.

Če sem prej poudarjal, da ne bom ponavljal važnih obravnav tega zasedanja, moram pa vender omeniti najvažnejšo točko, katero smo danes rešili in katera je v drugem oddelku zasedanja najbolj zanimala visoki deželni zbor. To je 1,500.000 gld. 3% državnega posojila v pomoč deželi, glavnemu mestu Ljubljani in po potresu poškodovanim hišnim posestnikom.

Da se je posrečilo to posojilo, za to moramo hvaležni biti seveda v prvi vrsti visoki cesarski vladi in tako uspešnemu sodelovanju prečastitega gospoda deželnega predsednika, visokemu državnemu zboru, istotako pa tudi vsem gospodom državnim poslancem kakor tudi onim članom raznih deputacij, kateri so se trudili, da se je to doseglo. Jaz sem toraj popolnoma uverjen, da mi visoki deželni zbor pritrjuje, če tukaj izrekam toplo zahvalo vsem faktorjem, ki so v to svrhu sodelovali.

Ker je s tem posojilom dovršena pomočna akcija od strani države, se pač moramo z najprisrčnejšo zahvalo spominjati na prvotni izvir te velikanske pomoči, katero je dežela zadobila. (Poslanci ustanejo — Die Abgeordneten erheben sich.) Nikdar ne bomo mi pozabili in nikdar se ne bodo v celi deželi Kranjski pozabile one blagodušne, dobrotljive besede presvetlega našega cesarja, katere je izrekel ob času, ko je deželo s svojim prihodom toliko osrečil: «Dem Lande muß und wird geholfen werden.»

Gospoda moja, te besede so na veke utisnjene v naših hvaležnih srcih in zapisane bodo z zlatimi črkami v zgodovini Kranjske dežele. Pripoznati moramo, da je ravno ta velikodušna inicijativa bila povod, da smo toliko dosegli, da se je akcija tako srečno zvršila. Zaradi tega bomo danes pri sklepu te sesije z hvaležno udanostjo navdušeno vskliknili:

Slava našem dobrotljivemu, presvetlemu cesarju Francu Jožefu! Hoch Sr Majestät dem erhabenen, gütigen Monarchen Franz Josef!

(Vsa zbornica zakliče trikrat navdušeno: — Das ganze Haus ruft dreimal begeistert: «Slava!» «Hoch!»)

Der hohe Landtag wird mir angesichts des bedeutungsvollen Momentes gewiß zustimmen, wenn ich an den Herrn Landespräsidenten die ergebene Bitte richte, daß er diese Kundgebung der Dankbarkeit, unverbrüchlichen Treue und Ergebenheit des Landtages von Krain Sr. Majestät dem Kaiser im telegraphischen Wege zur Allerhöchsten Kenntniß bringen wolle.

(Živahno pritrjevanje — lebhafte Zustimmung.)

Skleпам zasedanja deželnega zbora in današnjo sejo.

Konec seje in deželnozbornskega zasedanja ob 2. uri 30 minut popoldne. — Schluß der Sitzung und der Landtags-Session um 2 Uhr 30 Minuten nachmittags.